

**SENTIT
DEL
SENSE SENTIT**

(2a Edició Revisada)

Dario Ergas Benmayor

Dedico aquest escrit a la memòria de Laura Rodríguez Riccomini.

Els primers esbossos d'aquest treball foren realitzats la tardor de 1991. A partir d'allà, va circular a través de fotocòpies entre persones de diferents parts del món. Les fotocòpies van circular amb el títol "Els estats obscurs de la consciència".

En aquell moment Lala ja era reconeguda a la societat xilena com una parlamentària dedicada a lluitar contra la violència generada per la discriminació de la dona, dels pobles indígenes i contra la marginació a què són sotmesos els pobres als nostres països. Dia a dia vaig anar coneixent a través d'ella el sofriment del poble i també la seva alegria. Vaig aprendre amb ella què era l'exercici del poder per a beneficiar la gent i també el que era el poder quan els "representants" es trobaven en aquella posició per "mèrits personals", oblidant l'esforç de molts per ubicar-los allà. Vaig aprendre que el cos no és "el que és humà" sinó una pròtesis per a expressar en el món la intenció humana. "Jo no sóc les meves grapes" m'explicava quan els músculs de les extremitats van deixar de respondre i començava a exercitar-los com un nadó.

Fou Lala qui va insistir en canviar el títol d'aquest escrit. Jo, vaig escoltar embadalit els seus arguments i vaig haver de reconèixer que ella si sabia interpretar el sentir de la gent. Poc abans de la seva mort vam fer una revisió de les nostres vides i tot recordant l'escena, em va confessar que en aquella discussió ella encara no l'havia llegit. Vam riure molt, amb la intensitat que té el riure quan la consciència de la fi envaeix l'ànima.

Quan marxis, ves tranquil
Jo, amor meu, t'estaré esperant
Quan marxis, ves tranquil·la
Jo, amor meu, t'estaré cercant.

PRÒLEG A LA PRIMERA EDICIÓ

Fa un temps vaig tenir l'oportunitat de trobar-me amb aquest escrit per primera vegada. Tenia un altre títol i estava inacabat. Em va causar impacte en la primera lectura per les veritats que s'enunciaven, "veritats psicològiques" com les descriu l'autor. Amb el valor que provoca la concordança entre allò que s'exposa i el propi sentir. S'assisteix a les propostes de solució per a alguns nusos, possibilitats, novetats amb un aire d'exactitud, de "si, és això".

Però, com classificar aquest llibre? A quin gènere pertany?

Aquesta és una dificultat amb la qual ja s'han trobat els lectors, alguns d'ells erudits. Tanmateix van arribar a expressar desgrat per la seva aparent manca de sistema i rigor de pensament. I sostinc de forma expressa l'"aparent" perquè pot ser així com se'ns aparegui. Però és impossible no reconèixer una gran severitat per arribar a enunciar la globalitat presentada, sense que l'autor deixi de banda, les particularitats del tema.

És evident que un llibre així pot generar-se només pel rigor en la investigació sobre si mateix, tasca, més que interessant, necessària per als temps que corren, en que la falta de paràmetres socials obliga, de vegades, a bolcar-se en la pròpia interioritat no per acabar allà els afanys sinó, tal i com proposa Dario Ergas, per ordenar i donar un sentit a la pròpia tasca que finalitza en els altres.

És pertinent aquest treball?

Ho és. I em sembla que la proposta ha de ser estudiada en la seva globalitat, doncs la forma d'estructurar les idees parla d'una seqüència que uneix cada part al tot i que porta el lector a un trànsit del "adonar-se" en anells concèntrics, l'orientació de la qual es dirigeix, òbviament, a l'acció social, penúltim capítol de l'obra.

Malgrat això, també s'ha d'aclarir que la pertinència serà tal si efectivament, qui llegeix es deixa portar per una mena de proposta de joc, en la que, a través d'ell, hom s'adona al cap de poc que no és només al cap on es dirigeix l'autor.

És possible que aquest llibre sobti, remogui, que es tendeixi a tancar-lo però, en estat de repòs, un ull romandrà alerta i intranquil. Serà el punt de partida per dir: és oportú.

Llegeixo els títols dels capítols: "La veritat interna", "La realitat psicològica", "El sensesentit", "El fracàs", "La contradicció", "El ressentiment", "Les relacions humanes", "L'acció social", "El problema de l'existència"; el lector coincidirà amb mi en què almenys ens endinsem en una aventura.

Juan Chambeaux

PRÒLEG A LA SEGONA EDICIÓ

El nucli central d'aquest llibre fou escrit el 1991. Set anys després he pogut revisar-lo i lliurar-los una versió corregida d'allò que va començar essent un recorregut pels estats obscurs de la consciència.

En aquesta revisió he aprofundit en l'estat de "fracàs". El fracàs és potser l'experiència més important de les que aquí es relaten i no havia aconseguit que se li parés l'atenció que requereix. M'he recolzat en aquesta idea no només per obrir la porta a una nova realitat interior sinó, a més, per a interpretar el món social i obrir la porta a una nova realitat humana.

A més he aprofitat aquesta oportunitat per a fer algunes passes en l'elaboració d'un projecte vital i també per a fer algunes aproximacions sobre el sentit de la vida.

He preferit deixar les crides a les notes i les referències bibliogràfiques per al final, per a no interrompre la conversa que intentaré tenir amb tu en les properes planes.

INTRODUCCIÓ

Aquest escrit parla d'allò que els éssers humans experimenten com sofriment.

Intento, a través d'aquestes pàgines, cooperar en la comprensió del món intern. No de tot el món intern, sinó d'aquells estats on he trobat major confusió i on he vist que s'empresonen els nusos del sofriment.

Fa temps vaig adquirir el compromís d'ajudar aquells que, caient en la confusió, foren atrapats pel seu món intern. Volia intentar mostrar les claus que permeten avançar des dels estats obscurs de la consciència.

Vaig prendre aquest compromís quan, cansat de buscar solucions als meus problemes, cansat de caminar per l'estreta cornisa que separa la vigília de la bogeria, vaig decidir recórrer les senderes, conèixer els laberints i descobrir les trampes del món intern.

Aquest escrit vol ser un pas per avançar en aquest compromís

CAPITOL I : LA VERITAT INTERNA.

1.-La Veritat Absoluta o Ingènua.

Des d'abans dels grecs, el "coneix-te a tu mateix" està gravat en la consciència humana com aspiració o com a necessitat. Ha conduït les recerques dels homes cobrant diferents formes.

Durant anys he vist en molta gent aquesta preocupació.

Sempre m'ha cridat l'atenció sentir dir coses com "jo em conec a mi mateix". A altres més modestos ressaltar què, en la vida, l'important és conèixer-se. A alguns, pels quals la recerca de si mateixos semblava tenir gran importància, abandonar l'intent quan assolien petites fites amb les que creien sentir-se realitzats.

També he observat a aquells que no es coneixen. "El meu problema és que jo no em conec a mi mateix", diuen. Aquests experimenten impulsos per viatjar, per visitar el psicoterapeuta, per passar per fortes experiències amb l'afany de trobar-se amb si mateixos.

Després altres que reciten coses com "un mai no acaba de conèixer-se" i deixen així aquesta recerca entre els interessos utòpics que se solen tenir.

Així, en aquesta confusió generalitzada, jo vaig seguir consells d'uns i altres sense poder, francament, entendre les seves propostes.

Escoltava tot això al meu voltant i va passar molt de temps abans que m'adonés que aquesta confusió que jo experimentava no era una tara personal o quelcom genètic amb el que m'havia d'acostumar a viure. Aquesta confusió era l'estat quotidià de tots els éssers humans que hi havia al meu entorn i també el d'aquells que deien tenir les coses clares.

Em va costar acceptar que les "veritats" que la gent afirmava, eren una expressió no rigorosa i només indicaven un estat d'ànim. Tot i que proclamaven els seus punts de vista com absoluts i universals, el que enuncien en realitat era: "això que dic en aquest moment de la meua vida, donada aquesta situació familiar i social que em toca viure, donat el que m'ha succeït amb anterioritat i donats els meus interessos a futur, és així, no admet discussió i per a mi és

vital i fonamental que així sigui; si algú s'oposa està equivocacat o menteix deliberadament per a perjudicar-me i perjudicar els que m'envolten". Vaig suposar que explicitar aquest discurs en cada afirmació era un xic excessiu, de manera que se'l deixava de banda. Després, vaig observar que se l'ometia, no per consideració a l'interlocutor sinó per desconeixement de si mateixos.

Vaig entendre aquestes "veritats" no com absolutes sinó com ingènues. El que era ingenu, llavors, ja no era el desconeixement de la intenció (potser malèvola) de l'altre sinó del desconeixement de la pròpia intenció. Això marca un abisme de diferència entre "veritat absoluta" (o ingènua) i el que jo anomeno Veritat Interna.

No era omisió del reconeixement del propi punt de vista. Era un desconeixement total de què en ells existia una intenció. Fins i tot quan pontificaven que "ningú posseeix la veritat completa" (un altre absolut), ho deien sense la comprensió que en ells existeix una intenció prèvia al punt de vista des d'on s'emet el judici sobre la realitat.

Anomeno "veritat absoluta" a les construccions intel·lectuals que realitza la meua ment per a interpretar un fenomen del món extern en que crec que existeix una correspondència exacta entre la construcció intel·lectual i el fenomen extern, amb total independència de mi i per un temps etern. Afegeixo l'atribut d'"ingenu" a l'atribut "absolut" per a fer gràfic que en l'enunciació d'aquesta veritat es nega a la consciència com a constructora del model interpretatiu d'aquesta realitat i es nega, per tant, la intenció de la meua consciència. Qualsevol formulació d'una "veritat" és inseparable de la intenció de la meua consciència, de la seva historia i el seu futur.

És habitual catalogar d'infantil el desconeixement de la intenció dels altres i, per tant, l'acceptació ingènua de tot el que es diu. Però el que em sembla veritablement ingenu és desconèixer la pròpia intenció cada vegada que emetem un judici.

Quan alguna cosa passava al seu voltant (als de la veritat absoluta), fallaven en un examen o en un negoci, o la persona estimada prenia un nou rumb, o moria algú, o un nen els demanava almoïna, qualsevol petita desestabilització en el seu medi circumdant, totes aquelles veritats experimentades com "absolutes" deixaven de ser-ho i llavors podien reconèixer en ells, el que jo experimentava habitualment. Així, intentant no qüestionar aquestes "veritats" sinó acceptant-les, vaig observar que, en passar el temps, ja no les sostenien ni tan sols aquells que me les havien assegurat. I vaig concloure que la meua confusió no era més gran que la de la resta.

2.- Què ens passa.

Em semblava que la proposta de conèixer-se a si mateix era interessant però, que s'havia de fer? Per on començava? Els psicòlegs deien que hom era introvertit, o tímid, o de caràcter esquizoide, o amb molt alt o molt baix coeficient intel·lectual, o que la família de la que provenia no era sòlida,

etcètera. Moltes frases amb sabor a veritats absolutes que no m'acostaven a trobar-me amb mi mateix.

Potser és per això que quan vaig sentir a algú comentar que "l'ésser humà pateix", aquesta simplicitat va ressonar en mi. Aquesta sentència, veritable o falsa, em passava a mi i a més li succeïa a tot el gènere humà. A partir d'aquí, ja no era l'únic confós, angoixat i desorientat. Quina frase tan simple i tan obvia! Però la seva importància radicava en el fet que a mi em passava i no me'n havia adonat. Em passava i no era circumstancial. No havia vist el que era obvi. A més els passava a altres.

Per a conèixer-se a si mateix s'ha de partir del coneixement d'allò que "em passa". Allò que em passa no es pot enquadrar en categories de veritable o fals, bo o dolent. "Em passa", això és el fonamental. Tampoc és convenient basar-se en les interpretacions que altres donen sobre el que "em passa", sobre tot després de comprovar que són, justament, els que menys tenen en compte el que "els passa".

Les hipòtesis dels físics no es demostren a priori. És necessari acumular força informació abans d'interpretar o teoritzar sobre un fenomen. El rigor en la mesura del fenomen es tan gran que té en compte els errors de mesura produïts pels instruments i, fins i tot, pel propi observador. Per què el coneixement de l'anomenat "si mateix" hauria de ser menys rigorós? (1)

Conèixer-se a si mateix parteix del fet d'acumular informació sobre un mateix. Si el punt de vista és psicològic, s'ha d'aprendre a acumular dades psicològiques.

Quan per exemple dic: pateixo perquè estic sol, haig d'acceptar el fet que aquesta frase no diu absolutament res sobre mi; més aviat interpreta una sèrie de sensacions desplaents que englobo com "patir" i les atribueixo al fet d'estar sol. Per avançar en la veritat sobre mi mateix la frase ha de quedar construïda d'aquesta manera: crec que pateixo perquè estic sol.

Això fa que em preguntí què em fa dir que pateixo. Quines són les coses internes que em passen (registres) que englobo amb la paraula "pateixo". Aquesta descripció és diferent a dir: estic sol. Aquest últim fet és la raó que jo atribueixo al desplaer que experimento. Però haig d'assumir el fet que es tracta d'una interpretació que pot ser correcta o no. En qualsevol cas, és una interpretació del que em passa i no la descripció del que em passa.

És molt habitual que hom tingui una interpretació de tot el que li succeeix i, malgrat això, aquesta interpretació no serveixi per a res. Per exemple, no serveix per deixar d'estar sol, si això és el que em preocupa. La major part de vegades aquestes interpretacions són frases que he escoltat a altres, a gent més inspirada que jo o bé ho he llegit en llibres que, he cregut, diuen veritats. Però no m'han ajudat a conèixer-me internament i l'alleujament que m'han produït, si n'han produït cap, ha estat momentani i estàtic, sense deixar-me les eines necessàries per a avançar en un medi sempre canviant.

Si el meu interès és conèixer-me no puc fer-ho partint d'un comportament humà abstracte descrit per altres i forçant-me a reconèixer això en la meua experiència. No puc partir de frases fetes com "la vida no té sentit" o "jo soc jo i tu ets tu" o "soc un lliurepensador", etcètera.

Si em vull conèixer haig d'aprendre a *observar* el que em passa i diferenciar-ho del que "interpreto" que em passa. Observar els punts tensos del cos, la manera com respiro, les imatges que se'm creuen pel cap, quines coses m'augmenten la tensió, quines la fan baixar, quins són els meus pensaments i les meves accions en diferents circumstàncies, etcètera. Allò que interpreto és part de la meua observació i m'adono que no puc deixar d'interpretar però reconec que és una construcció de la meua ment i no una veritat en si mateixa.

Aprendre a observar el que em passa és aprendre a viure amb la veritat interna. Diferenciar el que em passa de la interpretació que en faig és acostar-se a la veritat interna.

No enuncio lleis de comportament quan explico el meu sofriment pel meu pare, que va destruir la meua vida, o perquè algú em va perjudicar, o perquè la meua parella m'ha abandonat, o perquè tinc pocs diners per viure o necessito una casa millor. Totes aquestes són coses que creiem i ens movem intentant superar-les. Però, en definitiva, res no diuen de nosaltres mateixos. Anem rere la nostra felicitat buscant aconseguir el que suposem que ens alleujarà el dolor. La major part de vegades no ho aconseguim i si ho fem descobrim que allò que suposàvem que ens faria feliços no era suficient per calmar la nostra inquietud. Són tantes les coses que creiem, que si ens hi basem no podrem avançar en el coneixement de nosaltres mateixos. Necessito diferenciar el que "em passa" del que "crec que em passa". No hi cap la discussió sobre si el que crec és veritat o no. Interessa diferenciar el que em passa del que crec. Només això. A allò que crec ho anomeno "interpretació" i a allò que em passa ho puc "observar".

Aquesta observació és el que reconec com la veritat interna.

Llavors, conèixer-se ja no és una idea de mi mateix sinó l'acumulació d'informació que obtinc gràcies a l'observació de mi mateix.

3.- L'oblit de mi mateix

Aquest tema de la veritat interna té la dificultat en el fet que hom està acostumat i educat per a no veure's a si mateix; més aviat està educat per a sortir-se de si mateix; per apartar la mirada de si i no veure el que és obvi. Em sembla tan important el treball que realitzo, la novel·la que llegeixo, la conversa que sostinc, la pel·lícula de la TV, que la major part de vegades estic tan concentrat en això que "m'oblido que existeixo". Aquest oblit és el que experimento com interès, motivació, entreteniment. Quan alguna cosa surt malament en aquesta situació, aparentment, tan important i essencial degut a la qual necessitava oblidar-me, quan alguna cosa surt malament experimento una sobtada presa de consciència de mi, una frustració i un plor intern.

Llavors diem: com que allò va sortir malament, jo pateixo. Això ens sembla lògic i obvi. Si alguna cosa surt malament aquí, jo haig de patir allà. Obvi.

Bé, doncs no em sembla gens obvi. Em sembla important el fet que la meva activitat quotidiana l'efectuï oblidat de mi. Més encara, si observo bé notaré que les activitats que em semblen més interessants son justament aquelles que em faciliten aquest "oblit que existeixo".

Aquest oblit de mi mateix és diferent d'això que anomeno veritat interna i que es refereix a mirar, a descriure i observar el que a hom li succeeix. Se'm pot dir que si hom fa això veurà amb més gran nitidesa el seu sofriment, el seu sensesentit, el seu fracàs. Així és, però veurà també la seva alegria i la seva unitat. Si es pensa que és millor oblidar-se de si per a no patir hi haurà incompatibilitat de punts de vista per a seguir el que plantejo en aquest text. La veritat interna és que m'oblido de mi. Com a conseqüència d'això, m'oblido del meu sofriment i també de la possibilitat de conèixer-me i superar-lo.

4.- La mirada interna (2)

En una historieta de Quino, na Mafalda li diu a en Felip: has de conèixer-te a tu mateix i en Felip angoixat respon, i si no m'agrada? Em sembla que el temor d'en Felip és la primera dificultat que hem de sortejar per a entrenar una mirada sobre nosaltres mateixos.

Observar el que em passa té el problema que habitualment el que em passa no és el que m'agradaria que em passés. El que em passa, generalment, és molt lluny del que se suposa que m'hauria de passar. En aquest xoc entre el que observo i el que voldria observar, produeixo una fugida de mi mateix. Fugir de si mateix hauria de ser difícil malgrat això és tan fàcil com parpellejar. Si miro un quadre que em desagrada senzillament tanco els ulls o miro un altre quadre. N'hi ha prou que em concentri en una altra cosa perquè en segons hagi oblidat el que em desagradava. En canvi, si sóc pintor i m'interessa la pintura, segurament tornaré sobre el primer quadre i observaré la composició dels colors, les pinzellades irregulars, el tema de la pintura i descobriré que és el que no m'agrada. Si l'interès és el "si mateix" la meva mirada registrarà almenys que em passen coses que em desagraden.

Mentre llegeixes el que et proposo, segurament sents coses, o t'avorreixes, o t'entusiasmes, o t'identifiques i a més estàs pensant coses, discuteixes el que esproso, o ho aproves o vas més enllà amb idees que a mi no se m'havien acudit. Si observes tot això mentre llegeixes aquest paràgraf és per que has despertat una mirada sobre tu mateix. Segueixes el meu discurs però, a més, vas observant suaument el que el meu discurs et provoca. Si ho has intentat, has fregat la mirada interna: la mirada que mira qui mira.

La mirada interna és la que ens mostra el que ens passa i a través d'ella podem accedir al coneixement de nosaltres mateixos. Quan observo el quadre, per exemple, no vaig amb unes tisores a trencar-lo, ni em poso a discutir si és

horrible o si és bonic. Senzillament l'observo i mentre més aprenc de pintura, puc mirar-lo des de més angles, hi observo moltes més coses que quan vaig començar el meu interès pel dibuix.

Des de petits estem acostumats a percebre el món extern però no estem gens acostumats a despertar la mirada sobre nosaltres mateixos. No acostumem a dirigir una mirada sobre la mirada que observa el món extern.

Això que dic pot semblar estrany ja que aquesta mirada no se'ns dona mecànicament com les percepcions que rebem a través dels cinc sentits. Et preguntaràs per que has de fer una cosa que mecànicament no es dona. Quan Galileu va decidir investigar el moviment dels planetes va haver d'inventar un instrument que li permetés acostar la seva mirada a la lluna i les estrelles; va haver de descobrir el telescopi. Per conèixer l'espai necessitem telescopis, per als àtoms requerim microscopis i per al "si mateix", la mirada interna. Aquesta mirada no es desperta cada matí quan obrim els ulls, s'ha de despertar. No és una mirada "natural", Requereix la meva intenció per ser despertada.

Quan em llevo al matí, el món de les coses comença a impressionar els meus sentits, la mirada cap el món es desperta i amb ella me'n puc sortir perfectament durant tot el dia. Podria viure tota la meva vida sense mai fregar la mirada que em mostra a mi mateix. Malgrat això, hi ha moments de la vida en què aquesta mirada interna desperta quasi bé per casualitat. Són els moments de profundes crisis i fracassos que hem viscut. En aquests moments difícils o en situacions molt especial, de vegades passa que la mirada interna es desperta i em proveeix d'alguna informació útil per a esquivar les dificultats i passar a una nova etapa vital. Així és que, probablement, més d'una vegada hagi estat en contacte amb això que parlem.

Si volem aprofundir en la veritat interna i el coneixement de nosaltres mateixos és possible despertar, entrenar i aprofundir una mirada sobre nosaltres mateixos que anomenem la mirada interna i que pot estar activa mentre llancem les múltiples mirades cap el món extern. Això ho podem fer tal com aprenem a jugar a tennis, a nedar o a conduir. En la mesura que ens exercitem és cada vegada més fàcil i amb el temps incorporarem un sistema de moviments reflexes que minvaran l'esforç que requeríem al principi per a jugar. Aquesta actitud esportiva o lúdica és molt saludable perquè, quan jugo, tot és entreteniment i aprenentatge. En el joc em diverteixo amb el que va succeint i no jutjo els meus contrincants, ni em castigo cada vegada que els meus moviments són maldestres. En el joc el principal és la diversió i no els errors. Allò que la mirada interna observi és meravellós, no requereix de judicis ni càstigs i si els hagués els considero com part de les meravelles que observo.

No creguis que despertar la mirada interna requereix tancar els ulls o realitzar una mena d'introspecció. La mirada interna la desperto quan observo el que em passa mentre actuo en el món. Aquest "observar-me" és suau, afectuós, curós, com quan coneixes un infant.

T'he parlat de dues mirades. Una mirada habitual que se'ns dona mecànicament i que anomenem la *mirada cap el món* i una mirada cap a nosaltres mateixos que anomenem *mirada interna*.

5.- La mirada interna

La negació o ocultació del que ens passa ens deixa exposats a interpretar-nos a nosaltres mateixos per coses que “es diuen” de l'ésser humà. Es diuen coses sobre com és la família, sobre com són les relacions de parella, laborals o d'amistat, etcètera. Totes aquestes coses que es diuen no són com “em passen”. En descobrir com “em passen” es possible inferir com “ens passen”. És més probable que d'aquest particular veritable per a mi arribem a un comportament més general que a la inversa. Es diu de la família, es diu de la parella i pateixo la meva situació familiar i pateixo la meva situació de parella. Jo puc creure el que “es diu” tal com crec en el fantasma d'una pel·lícula de terror mentre la veig. Però que ho cregui en aquest moment no implica la seva existència en el món dels objectes. De la mateixa manera jo puc creure el que “es diu” però, aquest “creure el que es diu”, no implica que les coses passin així.

El que “es diu” és justament el que denunciàvem com “veritat ingènua”, els judicis de valor de la qual s'emeten com absoluts ja que s'oculta la seva intenció. Per tant, la interpretació d'un mateix i del fenomen humà basada en aquest tipus de veritat resulta forçada per esquemes externs propis de la època que em va tocar viure.

Més que assegurar que els fenòmens no succeeixen com es diu, m'interessa que es motivin a comprovar això acostant-se a la veritat interna. Aquí parlo de veritats a les que és possible accedir a través de la mirada interna i diferenciar-la de la “mirada externa” que correspon justament al que “es diu”.

De la mateixa manera que és possible despertar la mirada interna, existeix una mirada “externa”, però desgraciadament aquesta no cal despertar-la, està molt desperta i activa. És una mirada que m'observa, més aviat em jutja des de fora. No et vull confondre, per descomptat que seguim sent nosaltres mateixos els que ens mirem, però ho fem d'una manera externa. Ho fem des d'una òptica que no ens és pròpia sinó que ens és suggerida, realment imposada, pel sistema de valors de la societat en que visc o del grup social en el que em moc. És la mirada del bé i del mal, del que haig i del que no haig de ser.

Aquesta mirada externalitzada de mi mateix m'omple d'inhibicions. Els jocs amb que exemplificàvem alguns paràgrafs anteriors no els podríem jugar, necessitaríem ser bons o competitius, o tenir la roba escaient. Si descobreixo un talent o una vocació que m'agradaria desenvolupar, s'hauria de veure si és ben vista, si és “cotitza al mercat”.

La mirada externa m'allunya de mi mateix i em deixa exposat a seguir propostes que res no tenen a veure amb mi. Sóc fàcil presa d'intencions alienes, sense el meu consentiment.

Si la societat en que visc està en crisi, confosa i sensesentit, la mirada externa m'arrossegarà a la crisi, la desorientació i al sensesentit.

És possible sobrepassar els supòsits culturals d'una societat en un moment històric i avançar en el coneixement de si mateix. Per a fer-ho, hem de desenvolupar la mirada interna, aprendre a observar el que ens passa. En fer-ho recordarem la nostra pròpia existència i diferenciarem el que ens passa del que "creiem que ens passa" i descobrirem que el que "creiem" és part d'un sistema de creences propi de la societat en que visc.

CAPITOL II: LA REALITAT PSICOLÒGICA

1.- Els estats de la consciència

Quan parlo d'"estats interns" em refereixo a una situació global de la consciència en un moment donat. A maneres d'estar de la consciència en que les percepcions, les sensacions, les imatges, els pensaments són propis d'aquell estat. Estan tenyits per aquest estat. Tot el que passa allà està tintat per una forma, per una manera de veure el món en aquell moment. (3)

Els estats interns són molts però, bàsicament, em concentraré en aquells que s'experimenten com de patiment.

No percebem el món de la mateixa manera quan dormim, quan estem deprimits, alegres o amb ràbia. Això és un problema per a la gent que creu que només hi ha una realitat. Ens diran que les percepcions i estructuracions del món que es fan en tots els estats són falsos excepte, es clar, les que ells perceben des dels seus estats de consciència que per descomptat seria el "real". Llavors, les percepcions del son són falses, les del món, quan hom està esgotat son falses, etcètera. Ells de sobte s'enamoren, fan bogeries i quan tot surt malament expliquen que estaven "fora de si". Però ara que han "tornat en si" ja tot és clar i els podem disculpar de les bogeries comeses. Llavors comencen a fer tot allò que fa la gent de seny. I hom es pregunta si algun dia s'acostaran i demanaran disculpes perquè creien estar en el seu seny però estaven "fora de si", com enamorats; ara han despertat i s'adonen de les bogeries que han fet.

Nosaltres li afegim un cognom tal com vam fer amb la paraula "veritat". Parlarem de realitat psicològica.

2.- L'experiència de la realitat

La consciència estructura les dades que rep de diferents formes segons l'estat en que es trobi i això té *realitat psicològica*. Quan dormim els somnis no els experimentem com somnis. Els experimentem com "realitat". Quan estem angoixats el que percebem no ho experimentem com propi d'un estat, ho experimentem com "realitat". Passa el mateix si estem enamorats o presos per una emoció: l'experiència interna del que percebem i estructuram del món es de "realitat". Quan estem en la nostra activitat quotidiana, no ho experimentem com una "manera de veure el món", podent-ne haver d'altres, sinó que la vivència és de "realitat". Quan recordem el que hem viscut ho experimentem com "realitat". Malgrat això, totes són realitats psicològiques.

Per això, quan parlem d'estats interns, parlem de maneres de percebre i estructurar la informació que rebem. No discutim si el que percebem del món és "el que és real". Observem el fet que el que percebem del món ho experimentem com a real. I a més observem que aquesta experiència varia segons la manera d'estructurar de la consciència en els seus diferents moments. Varia segons el seu estat intern.

Quan somniem això és evident per a nosaltres. Les estructuracions de la consciència en somni les experimentem com a reals. En confrontar aquesta estructuració amb una altra feta des d'un estat de vigília, és a dir, des d'una altra manera d'estructurar, dic que allò que somnio és fals. Però això no ho puc afirmar des del somni.

Quan en vigília la consciència és troba presa per alguna emoció, per exemple un fort temor (una nit obscura, sols en un bosc espès i llunyà en el que el "més enllà" ens aguaita), allò que percebem i estructuram en aquest estat ho experimentem com a "real".

Passa el mateix amb l'enamorament o en qualsevol estat màgic en què els objectes cobren intenció pròpia.

Veiem un altre exemple en el que semblaria que la consciència no està emocionada. Preguem per cas les creences.

3.- Les creences (4)

En la meva adolescència vaig conèixer un joc anomenat el "joc de la veritat". Consistia en posar-nos en actitud de plena franquesa amb la resta i preguntàvem i responíem les nostres intimitats amb total cruïsa. El joc avançava fins que alguns començaven a disgustar-se i s'arribava el punt en que el joc no podia continuar. Jo mateix alguna vegada vaig quedar paralytitzat quan els altres donaven opinions sobre aspectes de la meua vida que em costava tolerar. Moltes vegades tot acabava desordenat, els amics ofesos i el proper joc tenia sentit només per a dir el que no s'havia dit la vegada anterior en una no dissimulada venjança.

El que era interessant en aquest joc era quan descobríem que allò que creiem de nosaltres mateixos no corresponia amb el que els altres percebien.

Això causava un registre particular de desassossec. Negaves que allò que se't deia era com se't deia. Utilitzaves tots els recursos possibles per a que la realitat fos com tu volies o creies i no com apareixia en el joc.

Les creences tenen realitat psicològica.

Quan tenim una creença sobre alguna cosa aquesta no es presenta com creença. Jo crec que demà aniré a dinar amb un amic. Això és un esdevenidor que pot o no passar. No ens referim a aquest tipus d'esdevenidors quan parlem de creences. Si demà no vaig a aquest compromís entenc que no va sortir com esperava. En aquest cas es tracta d'un esdevenidor en el que reconec la seva probabilitat de que passi. Parlem de "creences" quan la probabilitat que no passi el que crec és igual a zero. (5)

Si demà sortís al carrer i cada cotxe que passes a prop meu se m'abalancés i intentés atropellar-me, tindria diversos problemes. El primer, mantenir-me sa i estalvi. Però tan important com aquest seria acceptar que els automobilistes no són com jo crec. En lloc de mirar de no atropellar els vianants, en lloc de fer això, intenten atropellar-los. Aquí tindria problemes i em resistiria a acceptar que el món no és com jo creia abans.

Aquesta creença (que tot automobilista tindrà cura de no atropellar un vianant) no se'm presenta com a creença. Se'm presenta com a realitat. Si això no succeeix, ja ho crec que tindria problemes amb la meva imatge del món! Tota la nostra imatge del món és això: una imatge. Creences que tenim sobre el món i les persones.

Però elles tenen per a nosaltres realitat psicològica; és a dir, les experimentem com a realitat i no com a creences.

Tal com un somni l'experimentem com a real i només sabem que es tractava d'un somni en despertar, de la mateixa manera, les creences operen com a realitats i ens adonem que es tractava de creences quan xoquen amb esdeveniments que ja no podem interpretar. En certa manera, "despertem" d'aquella creença. Estàvem il·lusionats i ara ja no; ens desil·lusionem.

Així, tenim creences sobre les nostres relacions afectives, creiem en el sistema bancari, creiem en el que ens diuen els diaris, la televisió, etcètera.

Tenim creences sobre nosaltres, sobre el comportament dels altres i sobre el comportament social. Ens movem guiats per creences. Durant un temps actuem en el món i aquestes creences actuen sense fer-nos xocar amb els esdeveniments. Llavors, això va confirmant el seu valor de veritat.

Però, sovint, passa que les nostres creences fracassen. Llavors deixen d'exercir poder sobre nosaltres i les substituïm per altres.

No és possible reconèixer una creença com a tal. L'experimentem com a realitat i només descobrim el seu caràcter de model de la realitat quan algun esdeveniment ens mostra que les coses no són com "creiem". Tampoc és possible reconèixer un somni com a tal mentre dormim. En canvi, quan despertem, des de una nova manera d'estructurar, sí és possible comprovar que allò que hem viscut en el moment anterior era un somni. Això planteja la pregunta de si existeix alguna manera d'estructurar de la consciència en que aquelles creences puguin ser reconegudes com a tals sense necessitat d'esperar el moment de desil·lusió. Es tractaria d'una manera d'estructurar no il·lusionada, més que vigílica, de reconeixement de les creences amb que opera la consciència (6). Em remeto al capítol anterior quan analitzàvem "la mirada interna" per a confirmar la possibilitat de l'estat esmentat.

Desvelar les pròpies creences no és una tasca fàcil ja que tot el nostre ésser s'hi oposarà. El més proper que trobo per acostar-nos al fenomen són els moments de desil·lusió. Quan un gran amic m'enganya o m'estafa, experimento traïció. Quelcom que no podia ser, va ser. Quan comento amb altre gent el que ha succeït, alguns em diran, però com és que no te'n has adonat abans, tots sabem que ell o ella eren així.

Hi ha un altre tipus de creences que sostenen totes les persones que viuen en una mateixa època, en un mateix moment històric. Si despertar d'una creença personal és difícil, fer-ho amb una creença d'època és impossible. No és possible acceptar que una paret és blanca quan tothom la veu negra. El valor de veritat d'aquestes creences és "absolut" i només perden el seu valor de veritat, en descreiem, ens en desil·lusionem, quan s'acosta la fi d'una època i l'inici d'una nova era.

Les creences no tenen només a veure amb el moment històric sinó també amb la cultura dels pobles. Però l'extraordinari d'aquest moment històric és que es tracta d'un moment de mundialització en que les cultures s'acosten i s'influeixen. Per això penso que les creences d'època que descreurem i que cauran per permetre l'inici d'una nova era, són creences molt bàsiques de la humanitat que ens acompanyen des dels nostres mateixos orígens. Seran les creences comunes a totes les cultures de les que ens desil·lusionarem per a permetre que una nova veritat s'obri pas entre nosaltres. Una nova veritat que reemplaçarà creences que ens acompanyen potser de fa una desena de mil·lenis.

Tanquem aquest parèntesi de les creences d'època i recapitemem...

No existeix una realitat en si o objectiva. La consciència estructura el món de diverses maneres depenent del seu "estat" i aquesta estructuració s'experimenta com a realitat. A aquesta experiència de realitat l'anomenem realitat psicològica. En la base d'aquesta estructuració de la realitat hi ha un "sistema de creences" que són pressuposats d'època, les veritats obvies de l'època que es pressuposen "en sí o objectives".

CAPITULO III: EL SENSESENTIT

1.- Descripció del Sensesentit

Tractaré aquí un dels estats interns. Reconèixer-lo no és difícil i admet diferents aprofundiments.

Parlarem d'un sensesentit quotidià, sense encara tocar aquesta incògnita que anomenem "mort". Em produeix especial fascinació el fet que tots visquem sabent que morirem però creiem que no serà així i suposant que és quelcom que només els passa a altres. No importa com sigui de forta l'evidència que en un curt termini morirem perquè ja li ha succeït a éssers propers o per altres motius, això no importa, creiem que no ens passarà. No toquem això. Vegem el sensesentit.

Amb aquest tema s'ha de ser curós. Moltes vegades he trobat gent en situació de sensesentit que es feia preguntes fonamentals (pel sentit de l'existència). El fil del discurs d'aquestes formulacions no és el d'una forta recerca que motivi accions, investigacions o experiments sinó, més aviat, el discurs és presenta com raons que justifiquen el sensesentit.

Això fa sospitar que aquestes preguntes fonamentals són part d'aquest estat i són d'utilitat per a justificar-lo però no un motor que impulsi a la recerca de noves respostes.

Per tant, no tractarem encara el problema fonamental de l'existència. Estudiem situacions psicològiques prèvies que hem d'aclarir si volem arribar a un altre tipus de formulacions.

La major part de vegades he vist que aquestes preguntes que semblen transcendents desapareixen en solucionar-se una problemàtica personal del subjecte que les formula. Vull dir que no val la pena preguntar pel sentit de la vida quan les preguntes sinceres són per un cotxe nou, perquè em va abandonar la persona estimada, què haig de fer per a que torni, per la feina que no vaig aconseguir o per l'examen que vaig suspendre.

Aillem les incògnites de l'estat de sensesentit, d'aquest mode d'estar de la consciència en sensesentit per a que les preguntes interessants siguin de veritat interessants.

Tots hem viscut situacions de fort sofriment, de gran contradicció i violència interna. Res d'això té a veure amb l'estat de sensesentit.

En aquest estat no es registren grans problemes, ni apareixen forces internes contradictòries; hi ha una mena de tranquil·litat en que les coses "tant se me'n donen". Tota la meva acció cap el món és inercial; em llevo al matí perquè sona el despertador, vaig a la feina perquè és el que sempre he fet, si em conviden al cinema, hi vaig. Poques coses em treuen d'aquesta neutralitat emotiva i si alguna cosa aconseguix emocionar-me, ho fa un curt instant. Faig el que sempre he fet i em deixo portar pels esdeveniments. No registro sofriment però tampoc motivació. Tot és així i tot se me'n fot. És innecessari trencar la inèrcia perquè tot se me'n dona. Si algú em pregunta com estic, dic que bé. No sembla que tingui grans problemes. Tampoc em passen coses interessants.

Quan imagino que la vida és així, que demà serà igual que avui, que el proper any serà idèntic a l'anterior i en deu anys més tot serà com ara, brota quelcom semblant al pànic. Però aviat me'n oblidó perquè arriba l'hora de dormir i demà s'ha d'anar a treballar.

És fantàstic. Podríem arribar a dir que hem superat el sofriment ja que no dona una particular senyal; només aquest tedi de futur, paraula perillosa per a aquest estat de consciència.

El món no és interessant perquè res no es capaç de treure'm d'aquest estat. Tinc poca energia i estic somnolent però suficientment actiu per a que la inèrcia es mantingui.

Una vegada llegia un llibre d'algú que vivia així i, cada tant, experimentava que les coses externes a ell tenien existència pròpia. Existien fora d'ell i això li donava una sensació de fàstic, una mena de nàusea, com si volgués expulsar quelcom de dintre. (7)

És un estat que té la particularitat que, en no haver motivacions, tampoc no hi ha la motivació de sortir-ne. Per què hauria de sortir-ne si tot se me'n fot? A més, sortir on? A què?

Fins i tot puc divertir-me, sempre hi ha alguna cosa amb que esmussar la meua consciència per a que s'entre-tingui". Puc veure la televisió, veure futbol, fer l'amor o jugar amb l'ordinador. Puc treballar, fer coses molt concentrat però res no té sentit, interès ni motivació. Faig les coses perquè tampoc no hi ha motiu per a no fer-les. Només aquesta parauleta "futur" em produeix irritació i la sospita que alguna cosa no va bé.

Però, com vaig arribar aquí? La vida no sempre fou així!

2.- La trampa psicològica

Aquest estat és una mena de parany psicològic. Dic que hi vas arribar per contradiccions molt profundes que no vas poder resoldre. Vas arribar a aquest estat com una forma de distendre, de relaxar les teves tensions que foren en un moment insuportables per a la teua consciència. Només volies fugir d'alguna cosa, d'un problema que et causava molt dolor i alguna cosa vas fer amb el teu cap, alguna cosa vas falsejar per a que allò deixés de ser un problema. Ja no et va causar més dolor però, juntament amb això, vas anar perdent l'interès i la motivació per tot e que existeix.

No. No et va passar. Tu vas arribar al sensesentit. Hi vas arribar quan vas considerar que la teua contradicció no era tan greu com l'experimentaves, que en realitat "se te'n donava"; En ser-te igual vas calmar el teu dolor però amb això vas perdre la motivació i l'interès per tot. Va anar passant de mica en mica. Primer vas perdre l'interès per aquelles persones, coses o situacions que tenien a veure amb el que et causava problemes; després això es va anar estenent a altres situacions contigües fins que, finalment, vas quedar absolutament tranquil perquè allà res no importa gens.

Així com en "la història interminable" de Michel Ende, el No Res va anar avançant cobrint el món de la fantasia fins a fer-ho desaparèixer tot.

Anomeno a aquest estat "trampa psicològica" perquè determinades imatges o situacions em produeixen registres dolorosos i llavors els anestesio. Pretenc amb això anestesiar només els registres que em provoca aquella situació precisa però, en fer això, anestesio registres de situacions contigües i així, en una reacció en cadena, aviat tot se me'n dóna. És a dir, *tot em suscita el mateix registre*.

Però va ser la teua contradicció la que et va portar fins aquest estat de sensesentit. No hi vas arribar per cap metafísica, ni cap filosofia de l'existència, per cap nàusea o cosa semblant.

Va ser la teua contradicció que experimentaves dolorosa i de sofriment, que experimentaves sense sortida, que no sabies com integrar, comprendre, perdonar, la que et va portar al món del no res, al món dels morts-vius, al món dels zombis.

És difícil entendre això des de l'estat dels zombis, a menys que captis, amb veritat interna, que demà serà igual que avui, que l'any que ve serà igual que l'anterior i igual que el proper i l'altre i l'altre i vulguis sortir del parany en que tu mateix et vas ficar. Perdre-li la por al sofriment i considerar que aquest estat és pitjor que patir. És pitjor perquè no hi ha manera d'avançar, de descobrir, d'investigar. No hi ha recerques internes perquè tot se te'n dóna.

Dius que aquests vells problemes amorosos, o familiars o el que sigui, els vas superar fa molt de temps. I accentuaràs la "o" de molt. Aquesta sensació la tens perquè el teu temps es va aturar i va deixar de transcórrer en una mena d'hivernació psicològica. Et sembla que vas superar aquells problemes perquè, quan els recordes ara, no et donen cap registre en particular, no et produeixen cap tipus de commoció. Però, si ets rigorós, reconeixeràs que en aquest estat, res no et produeix una particular commoció; així és que això que diu és com a mínim sospitós.

Llavors em diràs coses que sonen bé. Per exemple que tot s'acaba amb la mort o que els diners no fan la felicitat però s'hi acosten; coses així que has sentit en algun lloc. Et trobes en un parany de la ment. Parany que t'ha servit per a ocultar-te de tu mateix, per a oblidar-te d'un problema que et va semblar irresoluble, per a escapar de la contradicció. Tot està falsejat en el teu pensament, emoció i acció i només hi ha una cosa que té sentit: sortir del sensesentit.

Encara hi ha un problema. Per a sortir del parany hauràs de tornar a la contradicció de la qual vas escapar. Hauràs de tornar a allò que no vas poder resoldre. Però el sofriment possibilita més que el sensesentit. El sofriment et motivarà a superar-ho.

3.- l'anestesia dels registres interns

Com provocho l'anestesia? N'hi ha prou amb apartar la mirada d'allò que experimento que no té sortida, apartar-la d'allò que em provoca dolor i sofriment. En fer això, no desapareix l'error psicològic però desapareix, més aviat es modifica, el registre que aquest error produeix.

Segurament més d'una vegada has experimentat en la vida quotidiana dificultats que no vols afrontar. No les vols afrontar perquè intueixes que no seràs capaç de resoldre-les. El que fas en aquestes ocasions és preocupar-te d'altres coses, potser mires altres aspectes de la situació però, en definitiva, fuges d'allò que intueixes difícil. Fas això fins que aquella situació explota i se't imposa. Llavors et sorprens de l'aparent accident que es va produir. T'enfurismes perquè no et van avisar a temps, perquè algú et va enredar o va traïr la teva confiança. Espero que hagi tingut oportunitat de comprovar que en algun d'aquests "accidents" tu mateix no vas voler veure els indicadors quan encara eres a temps; tu mateix vas apartar la mirada d'aquell problema que després se't va imposar.

Exposo això per a posar-te un exemple de què et parlo quan dic “apartar la mirada”. En aquest cas la mirada s’aparta de percepcions que provenen del món extern. T’imaginaràs què senzill i habitual és apartar-la de sensacions que provenen del món intern.

Així, davant contradiccions que experimento com de fort sofriment, l’estat de sensesentit compleix la funció d’anestesiari aquests registres, Aquesta anestesia es produeix en apartar la mirada de la contradicció i el sofriment. En apartar la mirada, aquest sofriment se’m fa ocult i provoca aquest estat, aquesta manera d’estar que hem englobat com el *sensesentit*.

CAPITOL IV: EL FRACÀS

1.- L’ experiència de fracàs

Amic meu, res no és com et varen dir; res no és com creies. Sents que l’estúpid ets tu i que tot et passa només a tu. Només a tu t’ha fallat allò que esperaves d’aquella dona bonica que vas conèixer un dia. Només a tu t’han fallat aquells negocis que t’alliberarien de l’infortuni de témer pel teu futur i el dels teus fills. Només tu has patit allò que els diners no poden comprar. Només no et resignes per la pèrdua d’un ésser estimat. Només a tu, no ha tingut Déu en sa misericòrdia, venir a consolar-te. Tot només a tu.

Al teu voltant no tothom somriu i encara que coneixes molta gent que viu la teva mateixa experiència, a tu et sembla que també són del bàndol dels estúpids.

T’esforces perquè no sigui així. Potser demà, potser en creuar un carrer, trobis la persona indicada o la fortuna et somrigui groga com l’or i toqui tothom al teu

voltant i se salvin de la pobresa o d'aquesta mediocritat que no et permet fer el que voldries com viatjar, comprar i... si, segur, demà...

Res no és com et varen dir.

Res no resulta com creus.

Però el fracàs t'horroritza.

Aquesta és una societat d'oportunitats en la que els intel·ligents i bonics triomfen. Però a tu res no et surt així.

De vegades has rebut un aplaudiment. T'han dit que vals la pena i sense que tu ho volguessis tothom s'ha assabentat d'allò que t'han dit. Intentes escoltar l'eco de l'aplaudiment que s'esvaeix. Quan era a la reunió amb aquella persona tan important...ell em va dir...jo li vaig dir...i llavors em van dir...però, ja ha passat, l'eco s'esvaeix i altra vegada els estúpids. Afortunadament ningú no se'n ha adonat i ningú no ho farà perquè demà aconseguiràs que ella vagi amb tu i llavors...

Ningú no vol ser un fracassat, és un insult existencial. Amés si hom ha fracassat en alguna cosa, poca cosa, mai en tot, no ha estat mai culpa d'hom. Ha estat per culpa de la bandarra que m'ha abandonat, per la meva família, que mai no va saber reconèixer les meves virtuts; fins i tot aquesta societat d'oportunitats els les ha donat a tots menys a mi; a tot estirar com em considero solidari, reconec que tampoc els les ha donat al meu grup social, etcètera. Més que fracàs, em sembla que hi ha gent en deute amb mi.

Reconèixer el fracàs és una dificultat. Fins i tot ara, mentre llegeixes, penses que parlo a altres que han fracassat, però no a tu perquè demà tu tindràs... o ahir et van dir que demà et donaran...

Observa: pitjor que patir és no saber patir. És com tenir por a que et faci por. És patir perquè les coses no surten com vols però, a més, patir la tensió d'apartar la mirada d'aquesta situació.

Res no surt com tu vols i punt.

Això no fa mal. Et fa mal que et digui que demà tampoc no sortirà com tu vols. Però no és això el que et dic. Dic que el fracàs no fa mal com sí fa mal resistir-se a acceptar-ho.

Des d'on mirem aquest camí psicològic poc importen les raons per les quals les coses que vols no surten com esperes. Poc importen les bones o males raons. El que importa és que les coses no es van donar i segueixen sense donar-se com tu voldries. No em responguis amb rapidesa i m'expliquis els perquès, només *observa* el teu fracàs, desperta la mirada interna i aprèn. Això és de gran importància si realment et vols conèixer i t'interessa descobrir la teva veritat interna.

Ningú no diu en veu alta “sóc un fracassat”, sona a “sóc un marcià”.

Em moro de riure! A finals de segle la societat d'oportunitats ha beneït l'ésser humà i l'ha fet triomfar i tenir èxit. Èxit! Tothom és feliç, se sent complet, fos en amor al pròxim, proper i segur, sobretot segur. Potser tu particularment no, però és clar, tots els altres sí.

Més de cinc mil milions de particularitats que habiten sobre la terra no fan encara un universal.

En llenguatge comú el terme “fracassat” s'utilitza pejorativament per a indicar que una persona no ha aconseguit en la vida el que “es diu” que s'ha d'aconseguir i tampoc no serà capaç d'aconseguir-ho en un futur.

Mira't des de dins, el terme “fracàs” indica que no vaig assolir allò que creia que era important aconseguir i, allò que vaig creure una vegada, ja no és possible seguir creient-ho.

Em resisteixo a veure el fracàs. M'estimo més veure que els meus projectes es desvien o no produeixen l'efecte esperat degut a accidents externs. Aquest factor accidental, de l'atzar, m'atorga l'esperança que alguna vegada l'accident operi al meu favor. El que és “accidental”, m'oculta tota responsabilitat de la meva acció. Encara que les situacions de fracàs es repeteixin insisteixo en considerar-les com accidents i ho atribueixo a quelcom que anomeno “mala sort”, que es devia a la posició en que es trobaven les estrelles en el moment del meu naixement. Repeteixo la meva acció mil vegades fins que la vida se'm acabi, abans d'enfrontar-me a mi mateix i qüestionar-la.

Aquest qüestionament és possible en el fracàs.

Quan dic “sempre em passa el mateix”, no m'adono que la constatació d'aquest fet podria formular-se com “em passa sempre que faig el mateix”.

La meva acció està orientada per les meves creences.

En el fracàs es produeix una ruptura del sistema de creences. Fracassen determinades creences i això qüestiona la meva acció. El reconeixement del fracàs no és la negació de l'acció sinó assumir el qüestionament i fracàs de les creences.

2.- El fracàs de les creences

El reconeixement del fracàs és el que ens possibilita el canvi de mirada davant una situació de sofriment. Em sembla que és una de les experiències internes més difícils d'acceptar i malgrat això la que possibilita tot canvi, tota nova recerca, l'arribada d'una nova realitat.

El meu fill i els seus amics adolescents em van preguntar, fa un temps, si jo era un fracassat. Encara que jo sabia que l'èxit és el valor central en què són

formades les noves generacions, els vaig respondre quasi sense pensar que, efectivament, era un fracassat i em vaig guanyar, amb la meua resposta, una bona temporada de les seves mofes. Un any després van insistir en la seva pregunta ja que no podien acceptar la meua franca i brutal resposta.

La gent que té èxit, que no ha fracassat, ha trobat (o creu haver trobat) tot el que vol en la vida. Han satisfet totes les seves recerques i dediquen la seva vida a implementar allò que han trobat. Aquella persona s'ha completat. Quan les coses li surten malament, és sempre degut a causes externes i mai no se'ls passa pel cap que podria ser que la seva manera de veure el món estigués equivocada. És una persona d'èxit. Altres persones no troben una resposta completa a les seves recerques o, quan les troben, s'obren en el seu cor cents de noves preguntes que el fan sentir que el camí que recorre és molt més llarg del que va imaginar a l'inici. Algunes persones busquen la bondat, la justícia, la felicitat, el sentit i no es conformen ni accepten que les seves recerques siguin impossibles. Aquestes persones viuen constantment l'experiència del fracàs i n'extreuen una enorme energia (contràriament al que es pensa) que els impulsa a continuar, a lluitar, a buscar sense descans. En canvi, és habitual trobar les persones d'èxit, cansades, aclaparades i sensesentit. La paraula que utilitzen les persones d'èxit per al sensesentit és "depressió".

En el capítol de la Realitat psicològica hem discutit sobre les creences. Allà es mostra com en la base del que anomenem realitat hi ha les creences. Dèiem que una creença no era possible reconèixer-la com a tal i malgrat això era el component fonamental del que anomenem realitat. Dèiem que quan alguna cosa sortia malament, quan el món deixava de comportar-se com creiem, tot just allà ens desil·lusionàvem, despertàvem d'aquella creença.

El fracàs és precisament el sobtat reconeixement que allò que creiem real no ho era.

El fracàs és l'experiència del reconeixement que tot allò que creia real, allò que tot el meu ésser experimentava com a veritable, allò que la meua lògica em mostrava com indubtable, no era així. El fracàs s'experimenta com dolorós, però no és el tipus de dolor que sento quan el dentista em treu un queixal o l'oncòleg m'extreu un tumor maligne.

El fracàs és l'estat de la consciència quan pateix una desil·lusió. Només em puc desil·lusionar quan he estat il·lusionat. Les il·lusions són fantasies que he pres per realitats. En el fracàs, la consciència comença la recerca d'una nova realitat, de noves creences que permetin comprendre la situació d'una nova manera. La consciència s'amplia i busca noves respostes que la fan créixer i modificar el món.

Quan miren al món o a nosaltres mateixos, el mirem d'una manera. Aquesta manera de mirar, és una part de la nostra intenció que està llançada cap el món i, d'altra banda, un sistema de creences, de supòsits des d'on estructurem totes les dades que rebem. Quan el sistema de creences es trenca, experimentem el fracàs i és el fracàs d'aquesta manera de mirar. No és el fracàs de la intenció

que busca implementar-se i completar-se en el món. Contràriament, ara la intenció queda alliberada d'una manera de mirar que la tenia presonera. Ara aquesta intenció té la possibilitat de construir nous significats i realitats. Noves creences ocuparan l'espai de les antigues però, aquestes, ens obriran el futur cap a nous móns.

CAPITOL V: LA CONTRADICCIÓ

1.- Funció del Sofriment en el Psiquisme

Posem-nos d'acord

Per a la consciència el sofriment és un senyal que algun procés psicològic no va bé.

En posar una de les teves mans en una foguera la retiraràs del foc fugint del dolor que et produeix. Aquest dolor compleix la funció de donar senyal a la consciència per a que el teu cos es mobilitzi i s'allunyi del perill.

El sofriment també compleix amb una funció. També dona senyal a la consciència que alguna cosa no funciona bé. En aquest cas es tracta de processos psicològics.

Aquest punt de vista per a mirar el sofriment no te'l prenguis a la lleugera. Insisteixo perquè moltes vegades es llegeix: "el sofriment és senyal per a la consciència d'un procés psicològic erroni" (ho repeteixo a la babalà), però es continua amb la creença prèvia a aquesta proposició donant per supòsit que és el mateix. Creences com "el sofriment redimeix l'home", "pateixo, llavors existeixo", "el sofriment em produeix inspiració", "el camí al cel és un camí d'espines" i moltes altres frases que tenen un rerafons de veneració per patir.

Aquesta concepció funcional del sofriment que es proposa aquí, ni tan sols suggereix que quan alguna cosa falla en el món el més coherent és patir. Diu, a la inversa, que la consciència ha generat una construcció psicològica, un procés psicològic equivocat i fals.

La ciència ha avançat molt més de pressa per ajudar la gent a resoldre el dolor físic que a resoldre el sofriment mental. Les pestes que afecten el cos han retrocedit en el planeta. La pesta psíquica avança, es desenvolupa i aprofundeix en la soledat de les multituds, submergint l'ésser humà en la contradicció i el sensesentit.

És cert que hi ha punts de la terra en que el dolor físic en forma de fam o malaltia segueix operant i mostra el seu poder; malgrat això a aquestes alçades del progrés tecnològic, em sembla que això no és sinó un altre símptoma de la pesta psíquica que avança sobre el planeta.

2.- Descripció de la contradicció

Anys enrere quan conduïa un vehicle per carrers molt transitats de la ciutat en que visc, vaig arribar a un carreró que acabava en una paret. Volia girar a l'esquerra per a continuar el meu camí però m'ho va impedir una fletxa que indicava que el trànsit per aquell carrer només era permès en sentit oposat al que jo volia girar. Llavors vaig intentar girar a la dreta però tampoc vaig poder perquè una altra fletxa indicava que només es podia circular en sentit contrari. Això em va paraitzar i vaig quedar-me reflexionant un moment sobre el dilema que se'm presentava imaginant que passaria la resta de la meva vida en aquell lloc.

La contradicció. Aquí si hi ha registres de sofriment. Hi ha sensació de violència interna. Has de prendre una decisió que creus que alleujarà aquell dolor intern. Però no pots fer-ho. Passes l'estona conversant amb tu mateix intentant resoldre aquesta situació, intentant que el que va passar no hagués passat. Et dius a tu mateix una i altra vegada el mateix discurs, el desenvolupes i tornes al mateix punt. Tornes a iniciar aquesta conversa interior seguint les mateixes passes, les mateixes frases que la vegada anterior. Quan ho expliques a altres, fas el mateix i res ni ningú aconsegueix alleugerir el dolor. Estàs atrapat en un cercle viciós. Et sents desesperat i sempre hi ha "alguna cosa" que , en succeir,

faria desaparèixer el teu problema. Si aquella persona t'estimés o tinguessis aquella quantitat de diners o si aquella persona fos d'una altra manera, experimentes que series completament feliç. No penses que resoldries el problema, experimentes que si "allò" passés, series feliç. I vet aquí, tant de temps en aquest discurs tractant que, en pensar-ho tant o plorar-ho tant, "allò" succeeixi. I ara no és hora de saber per què, però és justament "allò" el que no succeirà.

Més d'una vegada he trobat gent en aquests estats depressius que m'expliquen quina és la sortida que veuen a la situació en què viuen. Si aconseguissin "allò", m'expliquen, no demanarien res més de la vida. Ho diuen amb tanta certesa que hom desitja que sigui així; hom pensa "amén", que així sia. Temps després m'he trobat amb molts d'ells i els he preguntat per "allò" que desitjaven. Per a sorpresa i alegria meves, ho havien aconseguit. Però també havien oblidat allò de "no demanaria res més de la vida" i el seu estat de depressió era similar al de la primera trobada.

És habitual sentir que la contradicció que es viu compromet tota l'existència i el futur. Probablement, en recordar situacions de forta contradicció que van tenir lloc anys enrere, s'experimenti que els motius d'aquell sofriment semblen avui absurds. Tal com poden semblar absurdes les situacions d'altres que avui es troben atrapats en carrerons sense sortida. El que importa és que qui ho viu ho experimenta dramàticament. Així com semblen absurds els motius contradictoris del passat o d'altres, així d'absurds es veuran els motius de les contradiccions actuals una vegada superades. Però mentre es viu la situació s'experimenta com si fos de vida o mort. Dramàtica. És en aquesta situació que de vegades triem caure en aquest parany anomenat "sensesentit".

La contradicció és dolorosa i et trenca per dintre. Però aquest sofriment t'incita a sortir d'allí. Si tries el sensesentit, aquestes tensions semblaran dissoldre's i, juntament amb elles, tot el gust per viure.

3.- La presa de decisions

Una de les característiques més impressionants de l'estat de contradicció és la necessitat imperiosa, compulsiva, de prendre una decisió. De vegades això es fa tan insuportable que es prefereix una decisió ràpida, sense que importin les seves conseqüències, si es pot sortir d'aquesta mena de tortura que s'experimenta.

Algunes vegades hom s'ubica de tal manera que aconsegueix que els esdeveniments, aparentment, decideixin per un.

No sé si alguna vegada has intentat llegir un llibre o estudiar alguna cosa quan tens grip i la temperatura del teu cos arriba als 40 graus. Llegeixes i tornes a llegir i intentes aturar-te en cada frase; després et despertes perquè t'havies adormit just en el moment que creies comprendre a la perfecció alguna cosa d'aquell llibre; t'enfades amb tu mateix fins que assumeixes que estàs malalt i has d'esperar que la febre baixi per escometre aquesta tasca intel·lectual.

Prendre decisions des d'un estat de contradicció s'assembla molt a això acabem de descriure. Si ho fas, la probabilitat que les conseqüències d'aquestes decisions siguin pitjors que la situació prèvia, son altes. Per què no esperar que baixi la febre? Quan baixi, decideixis. Una grip és una disfunció en un procés químic o físic. La contradicció ho és en un de psicològic.

Et trobes en una situació que et sembla sense sortida. Pateixes.

Per què no considerar seriosament el que hem dit sobre el sofriment a l'inici del capítol?

Hem dit que, per a la consciència, el sofriment és el senyal d'un procés psicològic erroni. Aquest sofriment és senyal que alguna cosa en aquell discurs de la contradicció està falsejat, equivocat.

Si observes amb cura descobriràs els teus enuig, la teva ràbia amb persones i situacions que sents que t'ha perjudicat. Et sembla que, d'una o altra forma, ells han estat responsables de les desgràcies que ara pateixes. Si revises detingudament descobriràs "el ressentiment".

CAPITOL VI: EL RESENTIMENT

1. Algunes Precaucions

Aquí arribem al tema central dels estats interns de sofriment.

Aquí arribem a la clau de la caiguda en el sensesentit, de la caiguda en la contradicció.

Que n'és de lleig veure's ressentit! És quasi bé un problema estètic.

He vist molts "bons" perdonar amb rapidesa els seus ressentiments. Després, els he vist plens de problemes que no arriben a comprendre o embolicats en una situació vital desplaent, sense saber què és el que els passa. Aquests estats que es reconeixen de sofriment però no se sap què passa, m'han cridat l'atenció. Hom revisa la seva situació i no troba grans problemes, malgrat això pateix sense saber perquè. He reconegut el sorgiment de grans filosofies i metafísiques de la vida que expliquen el món, la història i l'home i rere les explicacions i veritats que s'afirmen, m'ha semblat olorar ressentiment.

He sentit parlar de reconciliacions i moltes vegades he vist que són fugides del ressentiment i no reconciliacions.

Aquest és un tema central. No convé passar-lo per alt com una cosa superada fa temps perquè és una de les arrels més profundes de la contradicció i del sensesentit.

És una de les arrels de la congelació del temps intern. La manca de comprensió d'aquest procés psicològic t'encadena la vida a una sensació de futur repetitiu i rutinari.

El ressentiment és una de les malalties psíquiques que no es guareixen amb el temps. No importa quan temps de rellotge passi, mesos o anys. Això, és allà, en la teva consciència, encara present, com si el temps no hagués passat. Pots considerar-te ja gran, fer les coses que fa la gent de la teva edat i malgrat això, encara hi ha en tu un nen o un adolescent que actua en molts àmbits de la teva vida. En cada crisi, en cada situació difícil, cada vegada que el teu voltant canvia (i això és avui cada vegada més freqüent), t'envaeixen temors i dificultats que reconeixeràs que t'han acompanyat sempre. I aquí opera allò que vas deixar pendent i que vas pretendre que el temps guarís.

Ja no te'n recordes.

Però sí pots veure la teva contradicció o el teu sensesentit. Si veus això, m'hauràs d'acompanyar en aquest capítol. El capítol dels nens que juguen a grans. Dels adolescents que ho saben tot del amor però ploren l'ésser estimat que no apareixerà. De la teva lluita social en la que vas ser abandonat...

Recordo en aquest moment el plor d'Edgar Allan Poe (8) quan la seva estimada Leonor mor. Un corb negre entra de nit per la seva finestra i s'atura en el bust de Pal·las Atena. El corb negre s'atura sobre el cap que en altres temps va ser lúcid i el poeta intenta fer-lo fora de la cambra. El corb li diu "mai més". El poeta crida desesperat el corb suplicant que surti. "mai més" li respon. Des de llavors el corb és allà, en aquella cambra del poeta seguint els seus escrits i recordant que mai més...

2.- La lògica del ressentiment

Què real se'ns apareix el ressentiment! Quina lògica tant irrefutable justifica el nostre discurs! Què evident és la injustícia comesa amb nosaltres, la violència a que vam ser sotmesos, el miserable engany amb que se'ns va encantar! La mort ens va sorprendre com accident sense misericòrdia! Quanta lògica hi ha en aquest raonament pel qual estem ressentits! És fins i tot correcte. Estrany seria el contrari. És evident que em van perjudicar i que això va condicionar la meva vida. Ni tant sols me'n he venjat, o potser si...

Només hi ha un detall. Pateixo.

Em diràs que el sofriment és conseqüència d'aquesta situació.

Per a la consciència el sofriment és senyal d'un procés psicològic erroni.

Si pateixes és perquè en alguna cosa estàs equivocat.

Si vols superar el teu ressentiment, si vols arribar a la varietat interna, el sofriment serà per a tu senyal d'error psicològic.

Som en una societat per a la que la consciència és encara "passiva". Per a aquesta societat a la consciència "li succeeix", se "li imposa" la realitat. Això no és així. És la consciència la que construeix la imatge del món. El que anomenes "realitat" són construccions de la teva consciència; no és la percepció del món *tal com* és sinó la construcció que d'ell en fa la teva consciència. Per tant, el sofriment és un senyal d'error d'una construcció falsejada, equivocada, del món.

Tot aquest discurs que et porta el ressentiment i que et sembla d'una lògica implacable, però que va acompanyat d'un senyal de sofriment, és una construcció que has fet tu i és errònia.

No importa si encara no descobreixes l'error, el que importa, és que consideris que la teva visió de les coses en alguna cosa està equivocada perquè va acompanyada se sofriment.

Si succeeix alguna cosa fora de tu no és obvi que tu hakis de registrar felicitat o sofriment. Quan observes una posta de sol al capvespre no és obvi que tu l'hakis de veure bonica. Tothom diu que és bonica, així que la veus bonica. Això no és així. La veus com tu vulguis o, almenys, segons l'estat d'ànim en que la posta de sol et sorprengui.

No és obvi que les aparents calamitats que t'han succeït siguin la causa del teu sofriment. Dius això. Però no és així.

Jo dic que van ser les respostes que vas donar en aquelles situacions les que han quedat gravades de manera contradictòria. Les motivacions que et van impulsar a involucrar-te en aquelles situacions van ser les que han deixat aquest sabor amarg de la fredor del temps etern.

El ressentiment és un estat de la consciència. Quan em resseno amb algú, per exemple amb la persona que estimo aquest sentiment no queda focalitzat exclusivament en aquella persona. Això és així al principi. Després el ressentiment abasta totes les persones amb aquelles mateixes característiques. Per exemple, totes les dones. Després em resseno amb l'amor, després amb la vida i així fins globalitzar-ho tot. Tot i que pugui focalitzar les persones amb que estic ressentit aquest estat cobreix tota la meva consciència fins no deixar fora res. A la fi senzillament estic ressentit, sóc un ressentit i tinc un comportament ressentit.

Això s'ha de veure per trobar la força i el valor per sortir d'aquesta situació. Combatem un punt de vista que ens fa veure les coses com imposades des de fora, que fa veure el sofriment provenir del món extern. Coses que em van succeir i em van condicionar sense que jo hagi tingut res a veure. Si estic ressentit és perquè en alguna cosa m'he equivocat.

Si accepto aquesta premissa, el que conversem, pot ser útil.

Observa que, moltes vegades, pateixes sense poder determinar raons precises o culpables d'aquella situació. Quan passa això, tot i no saber-ho, estàs ressentit.

De vegades consideres que tu i només tu ets el culpable de tot el que t'ha passat. Ningú ha tingut responsabilitat en la teva situació. Dius això, però no aconsegueixes calmar el teu sofriment. Et passa que estàs ressentit, molt ressentit i no t'atreveixes a veure-ho. Et sembla més còmode aquesta forma culpabilitzadora de construir la "realitat". Però estàs ressentit i mentre no ho descobreixis no pots avançar.

Quan trobis el fil del ressentiment veuràs que, tot i que hi ha una situació particular que t'atrapa, estàs ressentit amb tot i amb tothom.

La majoria de vegades et passarà que analitzaràs amb tota lògica que aquelles persones et van perjudicar i veuràs les teves respostes coherents, donada la situació en que et va posar aquella gent. Diràs que és una defensa intel·ligent o diràs qualsevol cosa, però no t'adonaràs de la quantitat de temps que has necessitat utilitzar per justificar les teves respostes i no t'adonaràs que estàs patint. Estàs ressentit i per tant aturat. Estàs atrapat en u procés psicològic.

El perjudici causat per l'altre es presenta tant evident que ens sembla humiliant reconèixer que hom està equivocat. I hom està equivocat. Almenys en la resposta que dono en aquella situació.

No és que estigui equivocat en les percepcions, estic equivocat en la construcció mental que he fet i en la resposta donada a aquella construcció.

Disculpa'm que insisteixi sobre això.

3.- Descripció de l'estat de ressentiment

L'estat de ressentiment és una clau per conèixer i superar els estats de contradicció i sense sentit. Però quan hi estem submergits no se'ns presenten així d'obvis. Se'ns presenten com inconformitat amb nosaltres mateixos, confusió en el que fem o volem fer. El futur apareix sense lluentor i erràtic, avui pensem que farem una cosa i demà al contrari. Un malestar quotidià que reconeixem com sofriment. Moltes vegades ens sabem enfadats i molestos amb la gent que ens envolta i fins i tot pensem que som nosaltres els que estem malament i equivocats. Ens ho diem però no se'ns aclareix en què estem malament ni equivocats i tampoc no saben com sortir d'aquest error. Si continuo més temps en aquesta situació es va esdevenint una anestèsia general en que les coses comencen a ser-me igual. Aquest malestar de sofriment s'anestesia i també s'anestesia el futur i la motivació del fer en el món.

Així és com se'ns acostuma a presentar la contradicció. La majoria de vegades, amb el temps, trobo alguna cosa que distreu la meva consciència fins que tot això sembla dissoldre's, i no veuré aquests registres dolorosos fins la propera crisi, fins la propera vegada que alguna cosa canvi al meu voltant. I així amb el pas del anys tot i que canviïn personatges i arguments em semblarà que la meva vida és una repetició.

4.- La crisi

Molts viuen ansiosos per aconseguir quelcom que anomenen "estabilitat". Malgrat això es troben amb que el món canvia al seu voltant a gran velocitat. Ells mateixos sovint es descobreixen en crisi. L'"estabilitat" és una altra de les idees que se suposen pròpies del comportament humà i que no té realitat psicològica. És a dir a ningú li succeeix.

He après que en l'arrel del que és humà hi ha la transformació. La transformació d'un mateix i del món. Això s'allunya bastant de la idea d'estabilitat. Al principi les "crisis" de la meua vida i les d'altres em semblaven dramàtiques, perilloses i no desitjables. Després vaig veure que es troben en l'arrel de qualsevol canvi. Per construir el got que hi ha al costat del meu ordinador fou necessari sotmetre cert tipus de sorra a elevades temperatures per a poder convertir-lo en un tros de vidre en forma de got. La matèria en transformació no ho fa des d'un estat d'estabilitat, contràriament és necessari desestabilitzar el seu estat habitual per a transformar-la en una altra cosa. Sotmetre-la a una crisi respecte el seu estat anterior.

En la seva transformació, l'ésser humà viu sotmès a crisis freqüents que són desestabilitzacions i li permeten donar noves respostes per a canviar i adaptar-se creixentment al món que ell mateix transforma, en una constant retroalimentació que conceptualitzem com "progrés".

D'aquesta manera les crisis personals ja no són drames o situacions vitals indesitjables; més aviat esdevenen en oportunitats per a trobat noves respostes al món en una recerca creixent de coneixement de si, de felicitat i sentit.

Així, puc assegurar en el teu futur i en el de la nostra societat moltes crisis. Puc assegurar-te una inestabilitat permanent. I puc dir-te que això no és senya d'error sinó, més aviat, de transformació, de necessitat i recerca de transformació.

Tot i que la inestabilitat sigui permanent em sembla interessant intentar que les crisis tinguin noves preguntes i cada vegada ens portin a majors profunditats i noves recerques. Pot ser motivador superar els estats grollers de la consciència.

Si això que hem parlat té validesa per a tu, posseeix realitat psicològica, és a dir, et passa, la meua proposta és que coneguis el teu ressentiment. Que el coneguis bé, amb valor.

5.- La reconciliació

no és possible perdonar o reconciliar-se amb qui s'està enfadat. Això és obvi. Però si et menteixes en el ressentiment, et menteixes també en la reconciliació.

La reconciliació no és un acte mecànic. Tampoc és un acte que es pugui realitzar perquè Déu o algú diu que és bo. La reconciliació és un acte intencional, un acte opcional, és a dir, es realitza quan hi ha llibertat interna per a fer-ho o no.

No és reconciliació la que realitzo per a que l'altre no s'enfadi amb mi. No és reconciliació la que està motivada pel meu temor a la soledat o pel meu temor al càstig. La reconciliació l'aconsegueixo quan veritablement descobreixo el meu ressentiment i trobo, fins i tot, l'opció interna de no perdonar. Algú va dir que no es pot ser veritablement "bo" fins que no es coneix com de profundament dolent es pot arribar a ser. Vaig trobar que tenia molta raó.

És per això que insisteixo en convidar-te a revisar bé tot això que creus superat. No és tan senzill. I si no està superat, et tornarà permanentment. Com torna un aliment en mal estat, mal digerit, que el teu cos vol expulsar.

Moltes vegades he observat en les persones un gran temor a ressentir-se. Més aviat a reconèixer-se ressentit. Una mena de temor a no poder sortir després d'aquest estat. Un temor a que em porti a una violència tan extrema que pogués causar mal físic a altres. Una mena de temor a la bogeria. Llavors, m'estimo més fer com si estigués ressentit i després com si em reconcilies, com si hagués superat aquest estat. Però, fer "com si" no és "si".

Llavors, estem d'acord que no et podràs reconciliar si no et reconeixes veritablement ressentit. Reconèixer-se ressentit no és considerar que tu ets culpable del mal que tu sents que t'han causat. Aquesta frase sembla un treballenguà però veuràs que aquests "com si" se't presenten d'aquesta manera.

Et recordo també que no t'ocultis en els teus sentiments de culpa. Aquestes són altres formes que fas servir per amagar el ressentiment. Aquí no podràs avançar.

Si creus en Déu, tampoc Déu no podrà perdonar-te quelcom que no has reconegut. El camí de la culpa no és el camí cap a Déu. La culpa oculta a Déu els teus veritables sentiments. És per això que Déu mai no et consola. Et van ensenyar malament amic meu. No t'ocultis en la culpa. Mira't a tu mateix. Descobreix els teus ressentiments. A aquestes alçades et preguntaràs si val la pena aquest esforç. En realitat és l'esforç d'arribar a la veritat interna, de veure's un mateix. Hi ha camins més fàcils, et diràs. Et preguntaràs quan de temps et costarà tot això. I què t'assegura que arribaràs a algun lloc. És clar que si tens alguna cosa millor per fer, el correcte és fer-ho. Però, compte, això que et sembla millor, desenvolupa-ho en la teva imaginació fins les últimes conseqüències. No et quedis en el primer pas. Desenvolupa-ho fins que aquesta activitat arribi a la fi. Si al final arribes al mateix punt d'origen, llavors no perdis el temps. Em sembla que el més valuós a realitzar en una situació de contradicció, és sortir de la contradicció. No importa quan de temps et costi; em sembla l'empresa més lloable. Què importa si et costa molt o poc! Si ho estudies bé, és l'única empresa coherent i amb sentit que pots realitzar. I si mai no arribessis a descobrir l'entrada a nous estats de consciència, també hauria valgut la pena l'intent. No hi ha dubte què si experimentes el que descriu, té sentit sortir del sense sentit i la contradicció.

Ara suposem que t'has decidit i has vist el teu ressentiment. Has vist la nit de la teva ànima, has sentit el que no creies que tu podries arribar a sentir. Has desitjat el que no t'atreves a desitjar. Has escoltat confessions inconfessables.

Sí, ara ja sents que t'han fallat; tots t'han fallat.

T'acostes a reconèixer el teu fracàs. Descobriràs que el ressentiment compleix també una funció: ocultar el teu fracàs.

Aquelles persones t'han fallat en alguna cosa que tu volies. Tu vas suposar que en aquelles situacions o persones hi havia el que tu volies. Això que volies, no era allà. Tu vas creure que era allà i no. Ara els culpes perquè no et van donar el que esperaves. Però pensa que això que vols, et tu qui ho vol. Tu vas suposar que ho aconseguiries d'una manera i no va anar així.

Has fracassat.

Allò que volies no ho vas aconseguir.

Podràs viure la resta de la teva vida sabent-ho?

És molt greu? Podràs perdonar-te per no haver aconseguit el que volies?

Els altres no t'han donat el que buscaves bàsicament perquè tu vas imaginar que ho tenien. Et vas equivocar. A aquests altres, igualment hi ha coses que agrair. No el que tu creies bàsic per a ser feliç, és clar. Això va fracassar. I el fracàs és teu. Tu vas equivocar la recerca. Però, quantes altres petites coses has après amb ells! Potser puguis perdonar-te el teu fracàs. Potser puguis estimar-te a tu mateix fins i tot sense això que et semblava tan vital. Potser puguis comprendre que els altres no t'ho podien donar.

Al camp vaig sentir dir que no s'havia de demanar peres a la noguera. La noguera et donarà nous, si tu li demanes peres i després t'enfades perquè no te les dóna, què diries de tu mateix? A més, no et sembla que les nous són fruits deliciosos malgrat no et treguin la set?

A "El Petit príncep" de Saint Exupery (9) hi havia un rei de l'univers que al matí ordenava al Sol que sortís i que es posés de nit. Això al Petit príncep li va semblar estúpid i el rei li va contestar: "si jo ordenés al Sol que sortís de nit i no fes cas, qui creus que seria el responsable?"

Realment, tu vas suposar que aquelles persones i aquelles situacions haurien d'haver-te donat "allò" tan important per a tu. Eres tu qui ho necessitava. Vas fracassar. Reconciliar-se no és només el perdó d'altres. Reconciliar-se és l'acceptació del teu fracàs i també la comprensió que demanes quelcom que no et poden donar. Comprendre que tot i no haver rebut allò que et semblava essencial, les relacions han ofert altres coses, potser més suaus però molt interessants i enriquidores en altres aspectes.

Quina titànica lluita té hom amb sí mateix per a no acceptar el fracàs!

És tan greu?

A més, no és la veritat?

Sí. Allò que creies que donava la felicitat o que creies important per a la teva vida no era allà. No hi era i demà tampoc no hi serà. Podràs viure sabent-ho? O millor no saber-ho, o millor apartar la mirada del teu fracàs i considerar que van ser ells els que no t'ho van voler donar. Tenien, tenien aquesta possibilitat i te la van negar.

Tu creies que tenien aquesta possibilitat. Ho creies i vas posar-hi fe. Doncs bé, no era així. No tenien aquesta possibilitat. En realitat mai no la van tenir. Et vas equivocar. Ara pots o no sortir del teu parany i de la teva il·lusió. Si en vols sortir, t'hauràs de reconciliar i això vol dir perdonar-te a tu mateix el teu fracàs i perdonar també a altres pel que no van fer i no eren en condicions de fer.

Opino que, en reconciliar-te, et trobes en condicions d'iniciar una nova recerca amb un major grau de veritat interna. No temis perdre el sentit per reconèixer el fracàs. Des d'on et trobes no hi ha sentit a perdre. Només es pot guanyar. Perds una il·lusió, és clar. Perds allò que creies que et donaria la felicitat. Però era una falsa creença. Una il·lusió de la teva consciència que únicament se

sosté gràcies al ressentiment. Però pateixes. Val la pena intentar el que et proposo.

És possible que comencis a interessar-te per coses que abans no valoraves. Vaig conèixer algú que va fracassar en l'amistat i, en la seva soledat, va descobrir que l'amistat era quelcom que es lliurava i no que es rebia. Va fracassar en aquesta suposada reciprocitat de l'amistat. Meravellós personatge aquest que podia ser amic d'un altre fins i tot quan no ho eren d'ell.

En vaig conèixer un altre que lluitava per ser dominant, lliure i independent. Res no el pertorbava. Això creia fins que va fracassar. Era influenciable i dependent. Llavors va triar qui l'influiria i de qui dependria. Curiosos i savis amics.

I res no és com et varen ensenyar.

No ets independent fins que no descobreixes la teva dependència.

No ets fort fins que no descobreixes la teva debilitat.

No ets bondadós fins que no coneixes la teva maldat.

No et reconcilies fins que no coneixes el teu fracàs.

No pots rebre fins que no siguis capaç de donar.

És a dir, tot és a la inversa del que suposes.

6.- Creença, fracàs i reconciliació

La reconciliació és possible i consisteix en modificar la manera de mirar la situació. Els capítols anteriors han intentat que acceptis, intel·lectualment al menys, que modificar la manera de mirar, canviar el punt de vista és possible i amb això canvien també les respostes que donaràs a futur a les situacions de sofriment. Modifiques la mirada i amb això canvies tu i canviaràs el teu món. Per a aconseguir-ho hem bombardejat el concepte de veritat i el de realitat i hem posat l'ésser humà, és a dir, a nosaltres mateixos, com a constructors de la veritat, la realitat i, d'aquí uns paràgrafs, constructors de sentit. Recapitularé per si m'ha quedat cap argument al tinter (a la ram, més ben dit). Si n'has tingut prou, salta les línies següents i segueix-me en el proper capítol.

Però, com modifiquem la mirada sobre la realitat? Com canviem el punt de vista?

Aquí hi ha una resposta fonamental: has de voler fer-ho. Si no ho vols, és impossible. Sortir del ressentiment implica un canvi de mirada. Tu canviaràs. Aquest és el preu. Aquesta és la gràcia.

En aquest tema sempre recordo Mahoma quan comença l'Alcorà dient: "escriu per als que creuen, perquè als que no creuen...que els puc dir". Això és semblant. Si dius que et vols reconciliar, salta sobre el teu abisme, ho has de voler de veritat. Si no vols, no podràs canviar la mirada.

És veritat que aquest voler es presenta confús. Llavors retrocedeixo una passa i em dic: "voldria voler de veritat". Em sembla més que suficient. Si el teu propi sofriment no és suficient com argument, pots utilitzar el recurs que va motivar

aquest escrit i trobaràs sentit en reconciliar-te per a ajudar altres a sortir dels seus moments més obscurs.

El ressentiment oculta el teu fracàs. El fracàs és la ruptura d'una o moltes creences amb les quals has sostingut la teva visió de la realitat. El més probables és que es tracti de creences molt bàsiques que t'han acompanyat des de edats molt tendres. El fracàs (el reconeixement que aquestes creences són creences i no veritats) és el que possibilita la modificació de la mirada i la trobada amb altres creences més adequades al nou món que et toca viure o a les noves situacions que has d'enfrontar. Amb el canvi de creences moltes coses que donaves per veritats objectives, començaran a presentar-se molt diferents, de vegades oposades a com les veies abans del teu fracàs. Per això dic en el punt anterior: "...i tot és a l'inrevés del que penses...". (10)

Fins aquí hem mirat enrere, cap el passat, però hi ha una altra força que ens impulsa molt més potent que tot el que hem estat parlant. Aquesta força és el futur. És en el futur on hi ha tota l'energia humana. Qualsevol ressentiment, qualsevol fracàs desapareixen si trobem un sentit a la vida. Si donem sentit a la vida.

Capítol VII.- EL PROJECTE VITAL

*Aquesta vida única, limitada, finita, misteriosa,
puc realitzar-la, gastar-la o abandonar-la.*

*Gastar-la,
¿Quina droga permet gastar la pròpia vida?
Ah passió, amor d'huracà,
somni de vida o vida de somni,
pots potser adormir l'infinit instant?
Ah poder, domini absolut sobre l'home i les coses,
poder diví sobre el que és diví,
pots potser fer de l'infinit instant un somni plaent?
Totes les dones són teves.
Tots els homes són teus.
Totes les coses són teves.
Amor, poder, passió, diners.
Passió, sexe, poder, diners.*

*Abandonar-la,
Els peons avancen per les caselles blanc i negre del joc existencial.
El cavall bufant i traient fum pel nas, s'ubica davant meu, coratjós i renillant.
els alfils, traïdors, astuts, em barren el pas i impedeixen qualsevol fuga.
La dama, la burleta dama, forta i orgullosa, m'humilia, mostrant-me quant la
necessito.
No veig sortida. No hi ha sortida, un parell de jugades més i estic mat.
Mat, mato, em mato, em mati.
No hi ha sortida, ni escapatòria, ni fuga, ni son, ni no-son,
ni esperança, ni no-esperança, ni desig, ni no-desig,
ni res, ni no-res.
No hi ha sortida i el rei cau sobre el tauler de l'existència.
Cau lentament.
Cau eternament.
Observo els rostres del rei caient en l'eternitat eterna.*

*Realitzar-la,
Vida que m'has estat concedida
por un temps que no conec,
amb un objectiu que cerco amb enyor.
Què vull fer amb ella?
Gastar-la, abandonar-la o realitzar-la?
Voldria la humil llibertat que s'experimenta quan s'aporta,
quan deixes en aquest món més del que ell et lliura.
Potser la meva ànima estigui seca.*

*Potser contingui una gota de rosada.
Una gota de rosada, a la vora d'una fulla verda,
fulla verda de venes de sabia sortint,
que en alguna albada inspira algun poeta.*

1.- Què fer amb la pròpia vida?

Ens fem aquesta pregunta en un moment molt especial. Un moment de veloç canvi. Canvien les relacions humanes, canvien els països, els modes de producció, la família i les institucions en general estan en crisi degut a aquest canvi. La tecnologia modifica acceleradament les distàncies, les comunicacions, els estils de vida. Aquest canvi no es detindrà, ans al contrari, seguirà accelerant fins que l'ésser humà passi a una nova etapa. Les meves creences es veuen fortament afectades, patint desil·lusions constants i són reemplaçades per altres que, també ràpidament, s'ensorren.

Tota època té la seva proposta per a l'ésser humà. Tota època té una resposta a la pregunta "què fer amb la pròpia vida". L'època, el moment històric, ens proposa una resposta. Hi ha hagut èpoques que ens proposen una vida de devoció, altres, una causa social i altres suggereixen el treball com a sentit. Moltes propostes en diferents èpoques.

Quina és avui la proposta? Què et diu aquesta època que has de fer per aconseguir la felicitat?

El que és característic del moment actual és que tot canvia tan ràpid que les propostes s'esgoten al poc temps d'haver començat el seu camí. Antigament es necessitava la vida sencera per esgotar una proposta. Es tractés de recuperar per a la cristiandat els territoris turcs en les creuades, de l'acumulació de riqueses o de la realització en l'amor, es tardava llarg temps en portar-ho a terme.

Avui, en mesos o anys, el camí de la vida que seguim ens mostra ràpidament el seu valor existencial.

Avui, la velocitat dels canvis fa que, ràpidament, els projectes en què ens embarquem mostrin el seu correlat existencial de buit o de sentit, de fracàs o de plenitud, en un termini molt curt. Les empreses fan fallida, els deutes no permeten acumular riqueses, els amors es desintegren, les causes socials o les utopies desapareixen de l'horitzó, tot a la velocitat del llamp i deixant-nos una i altra vegada davant la nostra pregunta original: què fer amb la pròpia vida?

És a través del cos que la vida humana es manifesta. El cos és l'instrument que la vida humana té per expressar-se en el món. El nostre cos té algunes limitacions i, la més important, és la situació de fi temporal en què es troba. El cos, constituent fonamental de la vida humana, emmalalteix, envelleix i mor. A la nostra pregunta inicial, que havien ubicat en un context històric, li afegim ara un condicionant natural: aquest *quefer* té un temps finit per fer-se. Aquest temps està donat pel cicle vital del cos que per a alguns és més curt i per a

altres és una mica més llarg. Però, per a uns i per a altres té un límit, té un termini.

2.- L'experiència de Sentit

Quina sensació tenim de la nostra vida?

Aquesta és una pregunta difícil. La sensació de la meva vida em sembla variable segons el moment en què em faig la pregunta. La resposta podria ser diferent després de conversar amb un bon amic a quan vaig perdre la feina.

Fins i tot diferent quan estic actiu a quan estic cansat.

Però, intentem-ho; experimento que la meva vida té sentit? Experimento una força interna que m'impulsa en una direcció, encara que aquesta direcció no és massa clara? Experimento fe interna que vaig cap a algun lloc?

Com experimento la meva vida? Potser una mica apagada, amb rerafons que el que faci o deixi de fer, tant li fa?

Potser és possible observar de manera ample i general com és l'experiència de la meva pròpia vida. Amb sentit, com alguna cosa que creix i avança o sense sentit, com si en el fons res no importés massa. Amb fe o més aviat desganada.

Recordem que el fil conductor d'aquest capítol és què fer amb la pròpia vida, i em sembla que estarem d'acord en que la resposta que trobem, sigui la que sigui, la reconeixem pel sentit i la fe que experimentem en aquest quefer.

Com sé que el projecte de vida. El rumb que li he donat a la meva vida, té sentit?

Ho se simplement perquè, en realitzar aquest projecte, l'experiència existencial, el que experimento de la meva vida, és de *sentit*.

La meva vida no és interessant perquè algú em digui oh! Que interessant és la teva vida. La meva vida no és interessant pel fet que sóc obedient amb la proposta de l'època i aconseguixo èxits que aquesta època va col·locar com a sinònims de felicitat.

La meva vida és interessant quan l'experimento com interessant. La meva vida té sentit quan l'experimento amb sentit.

Un projecte vital ho serà si l'experiència de vida en desenvolupar aquest projecte és de sentit, de plenitud, d'acord amb mi mateix.

3.- Els falsos projectes

Crec que és possible construir projectes vitals des de una altra arrencada i per descomptat amb altres conseqüències. En realitat això és el que passa sempre. Jo sóc baixet i vull ser alt, molt alt, que tots em respectin, un emperador, per exemple. Vaig a la conquesta d'Europa i Rússia i jo mateix em coronó emperador.

També són projectes possibles.

Vull ser famós i que el meu país reconegui la meua vocació de servei, així és que em presento per a diputat o president de la república.
Vull conquerir totes les dones i veuran que mascle sóc, etcètera.
Observeu l'arrencada d'aquests projectes. Són un *per a mi*. Fins i tot disfressats d'una causa per a altres, la seva arrencada i la seva veritat són un *per a mi*.

Aquests falsos projectes són fàcils reconèixer perquè s'experimenten amb molta violència interna i es projecta violència. Els altres són funcionals a aquest projecte, coses que em serveixen o no em serveixen. Les altres persones no són els destinataris de la meua contribució sinó que s'esdevenen en objectes útils per a realitzar el meu projecte. Crec que també podem reconèixer accions realitzades des d'aquests afanys.

Observa el registre existencial que deixen, és això el que voldries per a la teua vida?

Recorda les petites accions que hem definit més amunt i que deixen l'experiència d'acord i de sentit. Allí hi ha dues experiències vitals diferents. Les dues són possibles. Cadascú tria la direcció de la seva vida. Cadascú experimentarà després la seva vida segons la seva pròpia elecció. Cadascú és responsable del que triï com arrencada i direcció del projecte vital.

Hi ha un altre tipus d'accions que no danyen però que tampoc no contribueixen en res. Amb elles també ens podríem formular un projecte vital. Però si volen cercar amb bona fe, crec que hauríem d'arrencar des d'aquelles accions que ens han deixat un indubtable sabor d'alegria, pau, acord amb nosaltres mateixos i fe en la vida.

4.- les accions vàlides o amb sentit (11)

Quan parlo de l'experiència de sentit, parlo d'una experiència que estic segur que tots hem tingut més d'una vegada a les nostres vides.

No parlo de cap revelació ni d'experiències de tipus místic. És tan important la necessitat de significat que molta gent busca que aquest significat li sigui lliurat per alguna entitat que ve del cel o d'algun altre planeta o per morts que reviuem. No em refereixo a res d'això.

Tots hem tingut experiències de sentit al llarg de la vida. Hi ha accions que hem realitzat que ens han deixat un clar sabor d'acord amb nosaltres mateixos, de plenitud i de que la vida sí té sentit.

Aquestes accions són difícils de trobar no perquè siguin poques sinó perquè, generalment, no tenen l'espectacularitat de moltes altres coses que hem fet; ens hem divertit, ens hem fet famosos, hem guanyat diners, conquerit persones o situacions. Hem fet moltes coses espectaculars però que per a la recerca que et proposo no ens són útils perquè no ens han deixat el sabor existencial de sentit que busquem.

A veure, intentem buscar aquell petit gest que vam fer una vegada, o aquella conversa en la que vas experimentar que vas contribuir a treure aquella amiga o amic d'un embolic . Recorda, potser en la teva família o amb els teus companys, aquella petita acció que va ajudar un altre a sortir de la seva angoixa i continuar la seva vida. Revisa, segur que n'hi ha vàries. Potser amb la teva parella. Hi ha vàries accions que hem realitzat amb altres, ajudat a altres i les hem oblidat perquè no les hem valorat. Recorda, si us plau. Aquestes petites o grans accions que hem realitzat al llarg de la nostra vida, aquestes accions que ens han deixat l'experiència d'acord i de sentit, són el més important que hem fet i són la matèria primera en la que ens recolzarem per a formular un projecte vital. Potser no sigui el més espectacular però el més fonamental.

En estudiar aquestes accions observarem algunes característiques: la primera és que són accions que es realitzen amb les altres persones. La segona característica és que s'experimenten com una contribució que hom fa a altres. Es tracta d'alguna cosa que surt del meu interior i es lliura. Aquesta contribució ajuda l'altre en la situació en que es troba.

Per tant, per a que el nostre projecte vital tingui sentit haurà de tenir la característica de contribució que faig a altres persones. Aquest tipus d'accions inicien, en realitzar-les, una cadena d'accions que es continuen en altres persones. Alguna cosa passa amb aquella acció que influeix en l'altre i permet que l'altre, alhora, realitzi accions tenint com a referència allò que es va fer amb ell. Es tracta d'una cadena d'accions que es continuarà fins i tot quan jo deixi d'existir. Es tracta d'un tipus d'acció, la influència de la qual, tot i ser petita, no pot detenir-se ni tan sols amb la meva pròpia mort. Si el formulem des de les condicions que venim establint, el projecte vital continuarà més enllà de la meva mort, recolzat en aquesta cadena d'accions que contribueix, influeix, transforma i millora la vida d'altres sense aturar-se. Aquesta acció que contribueix i millora la situació de vida d'un altre pot ampliar-se fins abastar conjunts humans cada vegada més grans. En aquest sentit el projecte vital pot transformar-se no només en una contribució a altres sinó també en una contribució històrica i social.

5.- Per a desvelar el projecte vital

El projecte vital, el que faré amb la meva vida no és quelcom aliè a la meva biografia. És possible reconèixer-lo i rescatar-lo des de la pròpia història de la meva vida. Hi ha una mirada, una lectura de la pròpia vida que ens pot desvelar el seu projecte.

Si voléssim aprofundir en això podríem abocar-nos a una ràpida revisió biogràfica d'on rescataríem les accions vàlides o amb sentit des de la infantesa fins avui. Accions realitzades cap a altres que han contribuït amb un altre i que m'han deixat l'experiència d'acord amb mi mateix i de pau interior. Amb aquesta matèria primera podríem estudiar a continuació la temàtica comuna d'aquestes accions i la situació en que es trobaven les persones a les

que anaven dirigides. Per acabar, descobrir allà els meus propis atributs o virtuts que em van facilitar portar a terme les accions esmentades.

El desenvolupament d'aquest "tema" dirigit cap aquest "tipus de situació" de les persones, enfortint "aquelles virtuts", són els elements que constituïran el meu projecte vital.

Així és que tota proposta externa com a resposta per a la pròpia vida té avui el signe de l'època, és a dir de canvi veloç i de crisi. Un projecte de vida el plasmen en el món a través del cos i aquest té un temps limitat de durada, per tant, el que es faci amb la vida, té un temps limitat per a poder-se fer. El meu projecte vital ho serà si l'experiència de vida en desenvolupar aquell projecte es de sentit, de plenitud, d'acord amb mi mateix i per aconseguir això, el projecte ha de tenir la característica de ser una contribució que faig a altres persones. És possible descobrir aquest projecte des de la nostra pròpia biografia si revisem les accions que em van suscitar l'experiència de sentit, comprenent el tema a que estaven referides les meves accions, la situació de les persones a les que em vaig dirigir i estudiant les meves pròpies virtuts que em van facilitar la realització. Aquest projecte vital pot transformar-se una contribució històrica i social.

CAPÍTOL VIII: LA SOCIETAT A LA RECERCA DE SENTIT

1.- El que és personal i el que é social

Una de les raons que m'han motivat a dirigir-te aquestes pàgines és adonar-me que els meus "problemes personals" els compartia amb tothom que coneixia. I conec força gent a totes les latituds.

Com és possible que una cosa que es registra tan personal i de sofriment sigui compartida per tanta gent?

Serà tan personal això que anomenem "problema personal"?

Perquè si consideres que el teu problema és personal pel fet que ets tu qui ho registra i ho sent, hauràs de considerar com a personal qualsevol activitat humana, perquè tot es registra i se sent des d'un. Ningú no pot sentir per un. Pot imaginar que sent l'altre però no sent el que sent l'altre. A més, això que imagines de l'altre també ho experimentes en tu, amb les teves sensacions i no amb les del altre. Si seguim aquesta idea, res no sortiria del que en diem personal.

Em sembla sospitós considerar com a problemes personals els problemes que experimenta la totalitat de la humanitat de la terra.

Em sembla tan sospitós que podem dir que això que hem estat estudiant, té les seves arrels en la situació social en que es viu.

La societat se'ns presenta com part de la natura. Vull dir que se'ns presenta de la mateixa manera que se'ns presenten la lluna, les estrelles i els arbres. Naixem en una societat en la que ja hi ha lleis, estat, exercits, esquemes productius i organitzacions religioses i ens sembla que això és una "realitat objectiva". La lluna gira entorn la terra i la societat s'organitza en estats.

La societat no se'ns apareix com una construcció humana. Quan comprem un instrument tecnològic estem segurs que en pocs mesos quedarà obsolet, se'n

construirà un altre deu vegades superior. La societat, en canvi, no ens sembla susceptible de ser transformada per l'ésser humà.

Les societats "es" transformen, diem. Però aquest "es" no explicita qui les transforma. No explicita si es tracta d'una mecànica pròpia de les societats, de certes lleis divines o naturals, etcètera.

Aquesta societat és una construcció humana i per tant, històrica. Aquest sistema social és ple de contradiccions i és en sí mateix generador de violència i sofriment. És un sistema construït per éssers humans i susceptible de ser modificat per éssers humans.

En estudiar el ressentiment personal i el fracàs xoquem amb els valors del sistema social en què vivim. Xoquem amb ells i hauré d'acceptar-los o rebutjar-los. Acceptar-los significarà acceptar el sensesentit.

En la meua recerca de felicitat m'enfrontaré a la pobresa de la població, al creixement de la barbàrie, al atropellament constant dels drets humans, a la violència en totes les seves formes i descobriré que el món en que visc no és en el que vull viure. Puc apartar la mirada de la situació que pateix la gent al meu voltant. Puc dir que és natural, que les coses són així, que els responsables són altres, que ho vaig intentar i ara m'haig de preocupar de "mi mateix" però, hauré de fer un esforç per ocultar-me a mi mateix el dolor que experimento. En aquest cas, dolor produït per la percepció del sofriment en altres.

Si accepto la societat en que visc i m'adapto per jugar amb les normes del joc que m'imposa, anestesiaré els meus sentiments i, en passar els anys, experimentaré el fracàs i el sensesentit.

2.- Què fer

Hauràs de resoldre, per tant, el dilema de la teua acció en el món.

Ja no confies en cap idea o teoria que es proclami com a veritat absoluta. Tampoc no et resulta suficient orientar-te a posseir riqueses. Ja no escoltes consells d'algú que et recomani una forma d'actuar que ell mateix no practiqui. El tancament tampoc no és per a tu. Potser Déu està naixent en tu d'una manera nova però no vols que cap culte et manipuli. És possible que busquis alguna causa però no en vols cap que et porti al fanatisme.

Pocs fars il·luminen el port al que vols arribar i molts deixen el teu vaixell a la deriva.

Hi ha una manera d'orientar la teua acció en la que tu mateix pots trobar les referències que necessites. Si penses, sents i actues en la mateixa direcció i si busques donar a altres el mateix tracte que voldries que et donessin a tu, la teua acció portarà el segell de la coherència. I si, malgrat les teves limitacions per a canviar tota la societat, intentes influir en el teu medi més proper per a

que aquest també vagi en una direcció d'unió, sentiràs que la teva influència s'amplia i té direcció, té sentit. (12)

No escoltaré la teva proposta social si no observo coherència en la forma en que actues en la vida personal. I, si la observo, em sembla que en això que observo, m'has dit el més important.

I això que desitjo veure en tu és el mateix que vull veure en mi.

3.- La contradicció social

Antigament es parlava de països en vies de desenvolupament i subdesenvolupats. El procés de globalització ja ha superat aquest esquema i avui ens trobem amb una franja de marginació que, cobrint el planeta, s'expandeix al sud i minva cap al nord.

La pobresa i l'opulència ja no són característiques d'una regió sinó que en cada punt de la terra, la riquesa es concentra i la pobresa s'expandeix. No importa quanta riquesa hi hagi, en aquell lloc una quants concentraran els diners, molts patiran per la seva subsistència i masses no ho aconseguiran.

Les poblacions viuen controlades i depenen dels diners. Les persones poden triar la seva vida si disposen de diners; escollir l'educació, el lloc on guarir les malalties, adquirir les coses que els agraden, viatjar pel món, assegurar la vellesa. La disponibilitat de diners amplia les possibilitats d'escollir la vida i s'aconsegueix a través del treball i el crèdit. Al llarg dels anys, mentre la vida es consumeix, es van pagant els crèdits per a poder adquirir-ne altres que permetran continuar triant el destí. Per a mantenir el treball és necessari que el país tingui diners. Els diners s'obtenen de l'exportació i el crèdit. Per accedir al crèdit es requereix un país estable. Per a que el país sigui estable és necessari que els salaris no posin en perill la inversió. Els salaris han de ser ajustats i la disponibilitat de diners per a les persones va minvant. Les persones no disposen de diners i per tant. No poden triar la seva vida.

Se suposa que un dels valors centrals de qualsevol societat és la vida del seu poble. Llavors, és necessari comptar amb un adequat material bèlic de caràcter dissuasiu, modern i eficaç en la seva capacitat d'aniquilació, per a no ser envaïts per una altra societat veïna, el valor central de la qual, és la vida d'un altre poble.

Com un homenatge a l'absurd, restringim la inversió en tecnologia mèdica perquè és preferible un poble lliure a un poble sa.

El perill d'un desastre ecològic només és comparable amb el perill nuclear de fa dues dècades. Malgrat això, els nostres governs lliuren la nostra aigua, el nostre sòl, el nostre subsòl i els nostres boscos a gran companyies per a que els explotin amb rapidesa i eficiència. Els pobles a canvi d'aquesta devastació reben un salari.

Abans em deien: “així són les coses i ets lliure de fer les maletes i anar-te’n a un país que t’agradi més”. Avui l’esquema d’organització social es globalitza i ja no queda punt en la terra que no s’homogeneitzi, on m’enviaran? Potser a alguna galàxia propera en la que es pugui fer un experiment social diferent fins que els terrícoles envaeixin la galàxia amb les seves “veritats naturals” i tot torni a començar?

El canvi social és possible perquè la societat és una construcció realitzada històricament. Som nosaltres els que l’hem generada i serem nosaltres, per la nostra pròpia dignitat, per la nostra pròpia recerca de dignitat, per la nostra pròpia recerca de felicitat i de sentit, els que trobarem el camí per a saltar sobre el parany que hem generat.

4.- El sensesentit social

Es podria pensar que les contradiccions socials no són tantes, que ja han estat superades o que estan en vies de superar-se.

Aquesta forma de pensar és la que ha submergit a la societat en el sensesentit. Podem no mirar les guerres, la misèria, els suïcidis personals o mitjançant drogues, la violència creixent en la vida quotidiana, la tecnologia al servei de la mort, el fonamentalisme imposant les seves creences, la discriminació de tots aquells que no tenen diners suficients per a comprar el seu dret a la igualtat.

Podem apartar la mirada de la contradicció en que vivim però, de mica en mica, ens submergirem en el sensesentit. Viure es tornarà rutinari, les meves aspiracions s’aniran apagant i seran reemplaçades per les avorrides propostes de la publicitat de la televisió. Cada vegada hi haurà més gent al nostre voltant i cada vegada estarem més sols. A aquesta experiència se l’anomena avui “la depressió” i és la conseqüència personal del sensesentit social que creix i s’expandeix a la velocitat d’una epidèmia.

La contradicció és forta i mostra el mal muntatge de l’organització social. Tal com passa amb les nostres contradiccions personals, el sensesentit avança anestesiant les persones i robant el seu destí.

Fins fa poc existia un sentit en la societat i era la lluita per conquerir el “benestar social”. Era una altra època. El nombre d’habitants creixia exponencialment i la producció no arribava per a satisfer les necessitats de tots. Era una època en que l’economia es definia com la ciència per a distribuir escassos en necessitats il·limitades. De sobte l’època va canviar, les necessitats van deixar de ser il·limitades i els recursos van deixar de ser escassos. L’avenç tecnològic va permetre produir més del que necessitàvem per a viure i aquest procés es continua accelerant; fins i tot aviat podrem clonar massivament vegetals i animals, la qual cosa deixarà a la nostra disposició tot l’aliment i abric que siguem capaços de consumir. És un altre món i continuar parlant de la recerca de “benestar” és una altra mostra de no voler enfrontar el sofriment social en que vivim. La lluita per superar la fam, la malaltia, la

ignorància i l'amuntegament, perd sentit real en estar les societats en condicions tècniques per a superar-los. Ja no es tracta de manca de recursos, es tracta d'una organització social errònia. ¿Com s'ho faran els poders actuals per a explicar que hi ha milers de milions de persones en el món patint per les seves necessitats bàsiques, si som capaços de produir el necessari per a tothom? No podran. En els últims anys, en un esforç per ocultar aquest desastre, es va reemplaçar el terme "benestar social" pel de "qualitat de vida". Tot i que no es va aclarir de qui era la qualitat de vida que es buscava, es va sobreentendre que es tractava de la qualitat de la "pròpia" vida, és a dir, preocupi's de la seva vida i no es preocupi de com s'ho passen els altres, amb la qual cosa l'ocultació del sofriment social queda palès.

Si et sents inadaplat a aquesta societat, enhorabona!!

Em sembla bé no sentir-se adaptat a una societat d'aquest tipus. Però passa que en la teva rebel·lió t'expliquen que tens problemes personals. Com són personals i al teu voltant tot funciona (es ven Coca-cola, el públic vibra amb el futbol, la gent dona el seu vot als mateixos hipòcrites de sempre) tu, sense paràmetres i sense comparacions, acceptes que són problemes personals. Doncs no! No és un problema personal la contradicció que experimentes en una societat organitzada en base a la violència.

5.- La ideologia del sensesentit

T'hauràs adonat que una de les característiques de l'època és el fracàs de les ideologies que fins fa poc orientaven l'acció humana. Els partits polítics, que eren els instruments d'aquestes ideologies per a produir els canvis socials, es van convertir en associacions o empreses per a adquirir poder de l'estat. Una ideologia del sensesentit hi va penetrar, sense compassió, amb el nom de "realisme" o "pragmatisme".

En divorciar-se els partits polítics de la seva ideologia originària, van perdre també el seu sentit com a eines de transformació social. En aquestes circumstàncies van ser fàcil presa d'una altra ideologia que es va ocupar de negar la subjectivitat humana i recalcar que els seus postulats no són idees, sinó la mateixa i objectiva realitat, la veritat absoluta sobre la qual s'organitza el futur de la societat.

Es tracta d'una ideologia de poques idees, molt elementals, que ha aconseguit ocupar el centre social i, al meu parer, condueix directament a la deshumanització i al sensesentit.

Més o menys diu així:

En l'ésser humà predomina el seu interès particular sobre el bé comú o els dels seus pròxims. Per tant, el sistema social, polític i econòmic ha de contemplar la *naturalesa egoista* de les persones. El mercat és el millor regulador de la voracitat de l'interès particular. Com més gran sigui la llibertat de decisió en la producció i consum amb que compti el mercat, els diferents interessos poden competir millor, s'autoregulen i contribueixen així a millorar el benestar i la qualitat de vida del conjunt. La propietat privada dels mitjans de producció és l'única manera d'assegurar el desenvolupament del bé comú. El col·lapse de

l'Imperi Soviètic seria una demostració absoluta d'aquesta afirmació. La propietat de l'estat genera una burocràcia que cerca beneficiar-se a si mateixa a costa del treball de la societat.

Algunes variants d'aquest punt de vista atribueixen a l'estat el rol de redistribuidor de recursos en els grups desposeïts. L'estat, pensen, en posar algun aturador als poders monopòlics i redistribuir recursos en la població, li amorteix el sofriment per les seves necessitats més bàsiques, cosa que comporta un augment de la pau social i un augment de la capacitat de consum dels habitants. Això, al seu torn, genera noves condicions de competència que permeten el desenvolupament de l'interès particular.

Una cosa extraordinària d'aquesta ideologia és la seva concepció de la llibertat. Per a ells la llibertat humana no té possibilitats de manifestar-se si no existeix el dret a la propietat privada i, per tant, el dret humà fonamental és el dret a la propietat. Cada vegada que poden, aixequen el seu dit amenaçador i acusen: "vostè amic meu està caient en "l'estatisme". Vostè posa en perill el dret a la propietat privada i si s'atempta contra la propietat, s'atempta contra la llibertat". Consideren que mentre la possibilitat de fer-se amos d'alguna cosa sigui més gran també serà més gran la llibertat personal. Mentre més propietat es posseeixi, més gran és la llibertat. Si es posseïssis una enorme propietat es tindria una enorme llibertat. Si es posseïssis tota la propietat mundial se seria absolutament lliure. Si, en canvi, la meua propietat estigués hipotecada, hauria hipotecat la meua llibertat.

D'aquest sistema de veritats, els pragmàtics conclouen que la pobresa és responsabilitat de la gent amb manca d'iniciativa per a sorgir, que l'incontrolable augment de la violència es degut a la manca d'autoritarisme, que el consum de drogues augmenta per un excés de producció i que la solidaritat és una actitud dèbil i paternalista que frena la competència i per tant deté el progrés.

Les conseqüències ja es poden veure: s'ha concentrat un poder econòmic a nivells inimaginables que controla el lliure mercat i dirigeix les economies de les persones i els països.

Mentre el pragmatisme s'apodera de les societats, es desperta tímidament una ideologia futurista i utòpica que diu:

L'ésser humà de vegades és egoista i de vegades és solidari. No hi ha una naturalesa que el determini i és necessari trobar el sistema social, polític i econòmic que el motivi a desenvolupar la solidaritat, la no-violència, la llibertat personal i el respecte per la llibertat dels altres. Aquesta recerca dóna sentit a l'acció humana i no cessarà mentre hi hagi gent que pateix. Una organització social d'aquestes característiques tendirà a la descentralització del poder econòmic, polític i dels mitjans d'informació. Superarà els esquemes de propietat privada o estatal i donarà pas a la propietat social dels mitjans de producció. Desenvoluparà la tecnologia de les comunicacions fins aconseguir la participació directa de cada ciutadà en la presa de decisions.

Considera que la pobresa és generada per un muntatge social construït i defensat per intencions humanes i que és precisament la concentració del poder, econòmic o estatal, l'arrel de la violència.

L'aspiració dels utòpics és despertar un moviment social que transcendeixi els partits i promogui la transformació social i personal cap a la Nació Humana Universal.

CAPÍTOL IX : CAP A UNA NOVA VERITAT

1.- El canvi és possible

El canvi és possible perquè estem vivint un moment de fracàs social. Les creences personals i d'època ja no se sostenen i dia a dia mostren la seva incapacitat per a interpretar el món i per a justificar la nostra existència. Només el reconeixement de fracàs és el que permet que una nova veritat niï als nostres cors i ens impulsi a organitzar un nou món. Aquest moment ha arribat.

Quan, en capítols, anteriors estudiàvem el fracàs, vam descobrir que, a través del seu reconeixement, aconseguíem una mirada nova, una nova perspectiva i això ens conduïa a la reconciliació i a la possibilitat d'elaborar un projecte vital. També era possible apartar la mirada, ocultar-nos del fracàs i això ens conduïa al ressentiment.

També és possible que en lloc de reconèixer el fracàs triem el ressentiment, que en el cas de les societats pren la forma del feixisme, fonamentalisme, guerres fratricides, fanatisme, totalitarisme i suïcidi.

Aquest és el drama de la llibertat humana. Les eleccions que fem no són necessàriament les adequades. Podem reconèixer el fracàs i descobrir una nova veritat o afirmar-nos en la **nostra raó** i aniquilar els conjunts humans que s'hi oposin.

En aquest punt he optat per un acte de fe. L'ésser humà, nosaltres, trobarem el camí que ens alliberarà del nostre propi parany. Reconeixem el fracàs

d'antigues creences que ens han acompanyat fins ara i elaborarem les noves veritats que necessitem per a saltar a una nova etapa.

Em sembla que ens apropem al reconeixement del fracàs de dues grans i antigues creences. La creença que l'ésser humà és part de la natura i la creença que la violència és el mode de transformació social.

2.- El fracàs de la naturalesa humana

Ah! ésser humà, no sembla que siguis un element més d'aquesta naturalesa mecànica i sense aparent sentit. Sense tu, ésser humà, no té sentit. Has transformat tot al teu voltant i ho segueixes fent, potser completament sol en aquesta immensitat, què pretens?, on vas? No sé si ho saps però avances amb tanta força, ímpetu i convicció que, potser sí ho sàpigues.

Tot evolucionava en lenta transformació mecànica entre gasos, aigua i temperatura. De sobte una probabilitat infinitesimal i va aparèixer la vida : organismes que s'alimentaven per sí mateixos, que creixien i es reproduïen. Tot seguia igual però ara més bonic que abans. Però quan va irrompre la consciència humana sobre la faç de la terra res no va seguir igual i aquesta consciència va començar a humanitzar el món i el va fer instrument de la seva intenció. Vencent tota llei de la naturalesa, formant-se en una història, construint una societat.

Ja a meitat de segle, Ortega i Gasset ens ensenyava sobre el “fracàs de la raó” (13). La raó física i matemàtica que ha permès tants avenços en el camp tecnològic, ha fracassat per ajudar l'ésser humà en el seu alliberament. Ha fet avenços per a controlar-lo i sotmetre'l però no per alliberar-lo. Fins i tot en això, afortunadament, els seus èxits han estat escassos.

La simple observació que totes les forces naturals – la força de gravetat, la força elèctrica, nuclear, etcètera – no han estat capaces, en milions d'anys, de produir transformacions a la velocitat que ho ha fet la consciència humana en el breu temps. Aquesta simple observació està oculta per a aquesta raó.

Quan estudiava matemàtiques – ciència exacta, orgull de la racionalitat – construïem models de la realitat. Un model consistia en un conjunt de relacions o equacions que permetien simular el comportament d'un fenomen. A través del model formulàvem certes lleis que ens ajudaven a predir el comportament de la realitat. No recordo que mai haguéssim confós el model construït amb la realitat. Aquell model ens ajudava a explicar-nos la realitat fins que produïa algun fenomen que no lligava amb les equacions prèviament formulades. A partir d'aquell moment, el “model” només era vàlid per a un subconjunt d'aquella realitat. És habitual confondre un model que interpreta un fenomen amb el propi fenomen. Però quan s'estudien fenòmens naturals, la negació d'aquest fenomen per afirmar el model construït és tan xocant que ens resulta relativament fàcil detectar-lo i recordar que el model era model i no realitat. La tendència no és a reconèixer la falsedat del model sinó, més aviat, a negar el fenomen. Això, de vegades, arriba a límits absurds en els que aquesta negació del fenomen no es realitza de forma intencional sinó que, simplement,

no se'l percep, no se'l veu. Faig un parèntesi per a fer notar que una de les grandeses de les "ciències exactes" és el reconeixement de la seva inexactitud. Ho destaco perquè un dels drames de les ciències socials és la confusió entre model i realitat.

Observem que aquestes "idees de la realitat", aquestes construccions intel·lectuals, ens ajuden a explicar-nos els fenòmens. Però no només compleixen amb una tasca interpretativa ja que, aquestes idees, actuen sobre la natura i la transformen. Aquesta transformació es produeix sense necessitat que aquesta "idea de la realitat", aquest "model", sigui perfecte. De fet, per arribar al llum elèctric no va ser necessària la teoria de la relativitat d'Einstein i la revolució tecnològica d'avui és possible amb models de l'univers encara insuficients.

Em sembla que això ens resulta més o menys clar quan estudiem la natura. Potser trobem alguna dificultat amb el llenguatge que utilitzo però, en general, s'entén que la consciència de l'home construeix teories per a explicar la natura, que aquestes teories són teories i no es confonen amb la realitat. S'entén també que, a mesura que passa el temps, descobrim que aquestes teories són falses o incompletes perquè apareix algun succés real que les contradueix. Per últim, aquestes teories, tot i ser imperfectes, ens doten d'eines per a anar transformant el món natural.

Quan estudiem l'existència humana passa una cosa diferent. Aquí sembla que s'oblida completament que, quan parlem de l'ésser humà, parlem d'idees que tenim sobre aquesta realitat. Teories o creences que ens ajuden a explicar-nos aquesta forma de vida. Models que són vàlids només fins que algun succés de la realitat no s'hi ajusta.

Si explico el fenomen humà per l'acció d'un Déu o, si l'explico per l'acció d'una raça o per la seva capacitat de produir objectes o, pels bens que posseeix o per una determinada moral o, pels seus instints o per la seva semblança amb els animals i, si observo que tots aquests models conviuen en un mateix temps, sostinguts per diferents grups de persones i descobreixo que l'avenç d'un model sobre un altre es realitza a través de la violència i, a més, que els que sostenen aquests models no els consideren models sinó realitats..., em pregunto si no hi haurà arribat l'hora d'acceptar que tots ells són falsos o parcials, que només comprenen un subconjunt de la realitat humana.

Mentre no reconeguem aquest fracàs, imposarem la nostra particular visió a través de la violència i la nostra organització social portarà aquest signe.

Ens explicava Aristòtil que la naturalesa és el que no canvia, allò que no varia en el moviment de les coses. En considerar allò que és humà com a naturalesa, donen per fet que en ell hi ha quelcom fix, invariable, determinat per lleis mecàniques. Malgrat això, tota la història demostra que l'ésser humà no és naturalesa.

Observem bé el que amaga aquest concepte.

La força de la gravetat, per exemple, és una força natural enorme que manté tot l'univers suspès i en rotació. Això té lloc durant milions d'anys i passarà durant uns milions més. En tot aquest temps, la força de gravetat no ha produït cap transformació en l'univers tret de lentes transformacions mecàniques, producte de l'apagada d'algun sol en algun lloc de l'infinit. Aquesta enorme força no ha produït en milions d'anys les transformacions que la consciència humana ha generat en uns pocs milers. No existeix a la terra cap animal que recordi els seus avantpassats i sigui capaç d'evolucionar històricament i no només genèticament. Des de que l'ésser humà es va posar dret i va domesticar el foc no ha fet res més sinó és transgredir el suposat ordre natural. Va domesticar els animals i els vegetals, va crear instruments que van prolongar les seves capacitats físiques i va poder veure l'estrella més llunyana, volar més ràpid que el vent, descobrir el buit infinit en les sòlides parets. Va ampliar la seva memòria, la seva intel·ligència i i va poder saber a l'instant el que passava en qualsevol punt de la terra. Va intervenir en el seu cos, va prolongar la seva vida, va intervenir en la seva química cerebral, va canviar els seus òrgans i avui comença a manipular la seva evolució genètica. També va poder produir el llum del sol i destruir amb la força de l'univers.

En el que és humà observem un element que trenca la mecànica natural. En allò que és humà observem una *intencionalitat* (14) cap el món que no es troba en cap altre element d'aquest univers conegut. Aquesta *intencionalitat* surt des d'ell cap el món. Això fa que l'ésser humà no sigui *quelcom més* dintre de la naturalesa. Només en allò que és humà hi ha intencionalitat i per tant les lleis que hem descobert en la natura no serveixen per a comprendre l'home. Resulta absurd imposar un comportament argumentant l'obediència a un suposat ordre natural. Quan això passa és perquè hi ha una intenció de dominar exigint submissió a certes lleis socials, naturals o divines que, veritablement han estat construïdes per aquella intenció.

L'ésser humà és l'amo del seu destí. La història humana no és una quantitat d'anècdotes mecàniques sinó, la història de la intencionalitat de la consciència que s'obre pas en el món natural i en el món social per a humanitzar-lo. No només és possible estudiar-la cap enrera sinó que és possible projectar-la cap el futur. Que existeixi una intenció prèvia a l'aparició de la consciència no és el tema que discutim. Pot ser. El que diem és que a partir de l'aparició de la consciència ella és la responsable del seu pas per aquesta terra.

Aquesta consciència no es detura davant cap element que la determini en espai o temps i pateix perquè reconeix les seves limitacions d'espai i de temps.

Ja no és possible estudiar l'ésser humà i la naturalesa sense tenir en compte que és la consciència la que interpreta el món. Tot el que se, ho se a través d'ella i tot és susceptible de ser transformat per la intenció de la meua consciència.

Si deixo anar una pedra des de dalt, la pedra cau. Per a ella no és possible pujar. No li és possible transgredir aquesta llei de la natura. Per a la consciència en canvi, no existeix cap llei natural que no es pugui transgredir. Si alguna llei social m'imponeix un comportament observo sempre que aquella que me'l imposen, el transgredeixen; per tant, encara que a mi m'estigui vedat portar a terme alguna acció, altres estan exempts de la prohibició, la qual cosa em demostra que el que m'inhibeix és una llei social i no natural, és una llei feta per éssers humans amb el poder de fer valer les seves intencions per damunt les meves.

La consciència és activa no només en el seu saber de la naturalesa i la societat sinó activa en la seva capacitat de transformació d'aquella naturalesa i aquella societat. És activa per a transformar-ho tot d'acord a la seva intenció.

Quan Silo va proposar una definició de l'ésser humà, vaig quedar-me perplex. Ell va definir l'ésser humà com "l'ésser històric el mode d'acció social del qual transforma la seva pròpia naturalesa" (15). M'ha passat poques vegades que en llegir un text, n'entenc cada paraula, totes em són familiars, comprenc la gramàtica, tot és clar i malgrat això no comprenc gens el que s'està dient. Amb el pas dels anys vaig descobrir que no podia entendre'l perquè jo mateix estava en la creença que l'ésser humà era una ésser "natural". La podria haver entès i dir que era falsa. Però no, quan s'està en una creença és impossible veure una altra realitat.

L'ésser humà és l'ésser històric. L'ésser humà és sobretot un Hereu, diria Ortega y Gasset uns anys enrere: "la gran i alhora elementalíssima esbrinada que farà occident en els propers anys, quan acabi la borratxera d'insensatesa que va enxampar en el segle XVIII, és que l'home és, per sobre tot, un *hereu*". "Hem heretat els esforços de les generacions anteriors en forma de creences que són el capital sobre el que vivim".

Parlar d'un ser històric és fantàstic perquè, quina és la substància de la història? Quina és la seva materialitat o naturalesa? No és l'interès d'aquest treball discutir la substància de la història. Però, en tot cas, ens allunya del que és "natural" i ens parla de temps, de vida, de fluir, d'alguna cosa que va passar i que passarà. Un ésser que no és el mateix avui que ahir. No és el mateix en el segle XX o en el segle II ni hi serà en el proper. L'ésser humà és certament un "essent humà" o un "serà humà" o un "ésser que s'humanitza".

Un ésser que té un mode d'acció social. Un ésser social. No només històric sinó també social. No només es constitueix en el temps sinó que es constitueix en relació a altres éssers humans. Els altres éssers humans són part fonamental de la meua humanitat i ho són també les característiques de la societat en que visc, els seus valors, les seves creences, els seus modes de producció, els seus sistemes de relacions.

Un ésser, el mode d'acció social del qual, transforma la seva pròpia naturalesa. No només històric, no només social. Un ésser que actuarà en el món per a transformar-se a si mateix per a superar qualsevol condició que li produeixi dolor o sofriment. (16)

Heus aquí els eixos del que és humà: la historicitat, la societat, la transformació de si mateix.

La creença que l'ésser humà és un element més de la naturalesa, regit per les seves lleis ha deixat el camp obert para a la seva objectivació (considerar-lo com un objecte dintre del món de les coses) i per tant per a la seva deshumanització. Deshumanització és negar-li la seva història, aïllar-lo de la seva societat o negar-li la seva capacitat de canvi. Submergir-lo en el món d'allò que és natural, permanent, immutable, del que no canvia.

Permet-me un parèntesi per a ajudar a plantar cara a la nostra pròpia creença sobre allò que és humà. És impossible la clonació d'éssers humans. Podem clonar els seus gens, els seus circuits cerebrals, tots els seus aspectes físics però allò que és humà d'aquest ésser no es constitueix per res d'això. Aquest clon s'anirà humanitzant en el contacte amb la seva cultura, amb altres éssers de la seva societat i en les respostes que triï donar en el món social, per a transformar-se a si mateix i transformar les condicions que li produeixen sofriment.

Mirem-nos a nosaltres mateixos. Aquest llibre que tens a les mans és producte de molta gent que va lluitar, va pensar, va discutir amb la seva època i tota aquesta experiència s'ha transmès fins arribar a les paraules que llegeixes avui. El que penses sobre ell també és producte de molta altra gent que et va ensenyar a llegir, escoles que es van construir per a tu, biblioteques on s'ha guardat el saber del que avui disposes. Gent que va inventar el papyrus i després el paper i després la impremta. Tota una història per a que avui, tu i jo, ens comuniquem. Molta gent al nostre voltant que ha permès aquest instant.

Per acabar et pregunta, creus que pots canviar?

Creus que pots transformar-te en un ésser humà ple i que podràs viure en una societat justa? En essència ets canvi i malgrat això t'és difícil acceptar el canvi. També opera en tu aquesta creença en que som éssers naturals, fixes, determinats per condicions genètiques, culturals o socials. Pots canviar, canviaràs i trobaràs un sentit per a la teva vida.

3.- El fracàs de la violència

Jo discriminat, sóc testimoni que la societat actual no és una societat humana perquè rebutja i margina els éssers humans. Jo discriminat, pateixo violència de l'estat, pateixo la violència dels diners i pateixo la violència del poder sobre mi. Jo discriminat, vull posar en evidència la violència la violència a que estic sotmès i vull canviar els poders que conserven, mantenen i justifiquen aquesta violència contra l'ésser humà. Per que jo abans que homosexual, indígena, esguerrat, jueu, musulmà negre portador, dona, divorciat, treballadora sexual, mare soltera o pobre, abans molt abans, sóc un ésser humà. (18)

Molt propera a la creença que l'ésser humà és naturalesa hi ha la creença que la violència és inherent a l'ésser humà.

La violència és conseqüència de considerar l'ésser humà com un ésser purament natural sense intenció pròpia. Quan transformo el ferro i el sotmeto a fortes pressions i temperatures per a convertir-lo en una ferradura o una forquilla, que són instruments que necessito, no dic que violento el ferro. Tinc clar que la transformació d'un element natural no és exercir violència sobre ell. Si, en canvi, sotmetés a fortes pressions i temperatures a un ésser humà per a transformar-lo en un instrument que necessito, la meva apreciació sobre l'activitat que realitzo canvia substancialment. No ho faria per cap motiu, llevat que, igual que el ferro, el considerés un element més de la naturalesa. Així als aborígens d'un lloc, en veure'ls com nadius o naturals, els podem esclavitzar. Si penso que per a algunes persones és part de la seva naturalesa ser pobres, els podré explotar i a altres que em semblen culturalment inferiors els podré marginar.

La construcció d'instruments per a ampliar les nostres capacitats físiques és part de la nostra evolució. Així, volem a través dels avions, som a tot arreu a través de la televisió o augmentem la nostra força amb un martell. Si considero que tu ets part de la naturalesa, podria resultar legítim que t'utilitzés per a aconseguir els objectius que tinc en la meua vida. Si no t'agraden els meus objectius, llavors faig servir la violència per a que la teua intenció no pugui expressar-se i així utilitzar les teves capacitats per als meus objectius.

L'ésser humà transforma la naturalesa i, en construir una societat, en socialitzar-se i considerar altres humans com a part d'ella, intenta utilitzar-los i apareix la violència com a mode de relació social. És un excés semàntic parlar de "violència contra la naturalesa". La natura no té intenció i, per tant, no pot ser violentada. Es vol dir amb aquesta expressió que l'acció de l'home pertorba l'equilibri ecològic fins al punt de fer perillar la seva pròpia supervivència. És a dir, l'anomenada "violència contra la natura" és, en termes de les seves conseqüències finals, violència contra l'ésser humà. La violència sempre es refereix a la manipulació d'una intenció i aquesta no és part del que és natural.

Llavors, la violència és el mode d'acció que impedeix l'expressió de la *intenció* d'un altre ésser humà. L'objectiu de la violència no és destruir el cos sinó impedir l'avenç de la *intenció*.

Generalment entenem per "violència" la violència física. En ella s'impedeix l'expressió de l'altre aconseguint dominar el seu cos mitjançant la força; però existeix també una violència econòmica en que domino l'altre restringint el seu accés als recursos materials que li permeten la subsistència. La violència psicològica en canvi, impedeix l'expressió de l'altre a través de l'amenaça de l'aplicació de violència física o econòmica.

Podem aplicar aquests tipus de violència a individus o a conjunts i anul·lar així l'expressió d'una raça, una cultura o una religió.

Existeix la creença que la violència és legítima com autodefensa (19), com a mode d'actuar davant una amenaça. Si algú posa la meua vida en perill o la dels meus, o la meua propietat o la meua llibertat, allà la violència és una

resposta acceptada. Hem delegat en l'Estat l'aplicació del que anomenem "violència legítima". L'Estat és qui posseeix el dret per a aplicar la violència quan els ciutadans se senten amenaçats. D'aquesta manera l'autodefensa només és necessària davant situacions molt límit, perquè l'aparell estatal té les eines per a aplicar-la quan es requereixi. A mesura que augmenta la contradicció social, l'Estat perfecciona els seus aparells de repressió en una espiral sense fi.

Si l'Estat estigués controlat per l'exercit o per un grup econòmic o tanmateix per un partit polític, continua sent legítima l'aplicació de la violència?

Si sóc víctima de la discriminació, és a dir, l'Estat no em protegeix perquè no pertanyo a aquell exercit o a aquell grup econòmic o a aquell partit polític, tinc jo legítim dret a l'autodefensa?

Qualsevol poder se sosté per la seva possibilitat d'exercir violència sobre les persones. L'Estat pot aplicar violència física a través de les forces d'ordre, violència econòmica a través de lleis laborals, impositives i d'expropiació. El poder econòmic, directament o a través de l'estat, aplica violència i defineix les regles del joc que beneficien a uns i perjudiquen a altres. Els exercits estan en condicions de fer-ho quan se senten amenaçats o quan decideixen prendre el control de l'Estat. Tots aquests casos són una mena de violència legal perquè els empara un poder judicial. Després hi ha les organitzacions delinqüents que se sostenen aplicant violència il·legal. També existeixen organitzacions que apliquen violència il·legal però emparades per l'Estat, són les organitzacions mercenàries o paramilitars.

Poder i violència se'ns presenten com una estructura espiral en creixement. Per aconseguir el control social s'aplica violència però, en aplicar-la, augmenta el desordre; després el poder necessita augmentar i concentrar-se per a tenir major capacitat de control. El poder creix i augmenta la seva violència però amb això genera major desordre que per poder controlar necessita d'un nou augment de poder.

El que de vegades ens sembla un canvi de situació en un poder només és, en realitat, un canvi en la metodologia de violència que aplica. Per exemple, passem d'una dictadura a una democràcia i ens sembla que ha tingut lloc un canvi de poder. El que realment ha passat és que el mateix poder modifica la metodologia de violència física per una altra de violència econòmica o psicològica. Si aquest poder es veu amenaçat. Tornarà a la violència física sense cap qüestionament ètic o existencial.

Un poder es concentra quan cada vegada requereix menys persones per a dominar més éssers humans.

En general en els processos revolucionaris en que s'ha intentat un canvi de poder, es legitima la violència per a acabar amb el poder dominant. Moltes vegades ha tingut èxit però la conseqüència ha estat la generació de la mateixa estructura de *poder i violència* que es combatia.. La revolució francesa va derivar en la dictadura de Robespierre i l'Imperi de Napoleó, la revolució

Bolxevic en la dictadura d' Stalin, només per recordar alguns exemples propers (20). *Violència i poder* són una estructura en que ambdós termes s'alimenten, creixen i es concentren. La concentració de poder ens condueix a la violència i l'aplicació de la violència ens obliga a concentrar el poder.

L'única manera de fer minvar la violència és desconcentrant el poder.

L'única manera de desconcentrar el poder és modificar-lo sense violència.

Per a qualsevol poder es bona la famosa frase de Maquiavello: "la finalitat justifica els mitjans" i aquesta "finalitat" sempre és la seva conservació i perpetuïtat. Ja és hora de donar la volta a aquesta frase antihumana i dir: "són els mitjans que utilitzes els que m'ensenyen quines són les teves finalitats.". (21)

Quan lluito contra un poder per la seva monstruositat i inhumanitat i utilitzo per a fer-ho mètodes violents, radicalment, on és la diferència amb el poder que vull combatre? Perquè si la cosa és que les monstruositats que realitzava el grup A ara les efectua el grup B, allà no hi ha hagut un canvi en l'estructura de poder, allà han canviat les persones que ocupaven aquella estructura de poder però no el poder mateix, és a dir, aquella revolució ha estat un fracàs, ha servit per a quasi bé res.

Quan un poder es recolza en les passions de les multituds o exacerbar la bogeria col·lectiva per a justificar la seva violència, aquell poder ha perdut qualsevol legitimitat delegada en ell en un moment anterior i haurà de ser jutjat per aquell mateix poble quan desperti del seu estat passional.

Podríem pensar que el que es requereix són les persones adequades a càrrec del poder social. Les persones adequades tindrien l'autocontrol o els valors ètics que els permetria fer ús del poder en benefici dels altres. En realitat així és comensem sempre i per això sempre triem gent diferent per a que governi. Malgrat això comprovem, una vegada i una altra, que gent diferent en situació de poder actua de manera similar.

Heus aquí un altre fracàs. Podem apartar la mirada i seguir triant els mateixos representants o decidir-nos a córrer el risc d'un canvi estructural de poder.

Ens podria semblar millor la refinada violència econòmica a la brutal violència física o, que el poder estigui en mans d'uns en lloc d'en mans d'altres però, aquestes preferències no canvien per a res la situació de fons que és el control dels éssers humans a través de mètodes inhumans.

Mentre em trobo en situació de privilegi dintre d'una estructura de poder, aquest no em sembla tan monstruós i no veig grans problemes en que es desenvolupi i es centri. Tard o d'hora en aquest procés, aquest poder es girarà contra els que van ajudar a la seva existència. Quan descobrim que ajudem a gestar un monstre que ara ens intenta devorar, ja és massa tard, el monstre s'ha fet fort i s'ha independitzat dels seus gestors.

Poder i violència són una estructura de la mateixa manera que ho són la forma i el color. No existeix un color sense forma ni una forma sense color. La violència

com a mode de transformació social no canvia aquella estructura. Podré experimentar ràbia o ira per la situació d'injustícia en que visc però, la ràbia i la ira no canvien les societats.

La societat humana només es podrà realitzar a través de la no-violència. La no-violència és un mode d'acció humana que modifica el món social i el món personal sense violència i fa créixer la pròpia llibertat i respectant la llibertat de l'altre. La no-violència no s'enlluerna amb els poderosos, fa el buit al poder. La no-violència parteix com una acció individual i busca assolir amb la seva influència grans conjunts. La no-violència és eficaç quan els canvis que se cerquen són veritablement volguts pels conjunts humans i considera ridículs els èxits aconseguits per la imposició d'uns quants al conjunt social. La no-violència no s'embolica perquè existeixin accions violentes en individus aïllats. La no-violència compren què és la direcció del procés de canvis la que ha de dur el signe indiscutible del futur de l'ésser humà.

Una revolució humanista que proposi la transformació del sistema polític, jurídic i econòmic no pot anar separada d'una proposta de canvi personal, de reconciliació, de coherència del pensar, sentir i actuar de l'individu i d'un projecte que doni sentit a la seva existència. Una revolució que posi en el centre a l'ésser humà, necessàriament haurà de descobrir formes de lluita no violentes i haurà de ser volguda i construïda per la gent senzilla.

CAPÍTOL X : EL CANVI SOCIAL

1.- Cap on anem?

Les imatges del segle XX passen atropelladament i acceleradament per la meva ment: Les multituds aclamen Mussolini, el fascio d'Itàlia; Hitler és aplaudit per les gernacions alemanyes i anuncia la supremacia de la raça ària en el planeta; Franco s'apodera de la llibertat d'Espanya; a França, Petain col·labora amb les hostes hitlerianes; Stalin instaura una dictadura atroç a la Unió Soviètica i Truman, president dels Estats Units, destrueix la totalitat de la població d'Hiroshima i Nagazaki acabada de descobrir l'energia atòmica.

Sembla un somni, com si tot estigués lluny en la història i han passat poc més de 50 anys. Totes aquestes escenes no semblen el relat de l'ésser humà lluitant per la seva llibertat i la seva dignitat. Malgrat això, al seu costat, al costat de tots aquests monstres, un home ridícul i prim, com l'anomenà Churchill, alliberava l'Índia del domini de l'Imperi Britànic. Ghandi, l'ànima gran,

reserva moral d'un moment històric, inaugurava la lluita no-violenta com instrument d'acció i revolució. Serà, potser, que quan el que és humà sembla que està absolutament submergit, reneix en els llocs més inesperats amb una força inusitada? Serà, potser, que tot i en la pitjor de les dictadures, en els moments més negres de la història, sempre existeix gent que s'abstreu de la seva època i reconstrueix la dignitat i la llibertat perdudes?

Quan el pitjor dels totalitarismes sembla fer-se l'amo de la situació, allò que és profundament humà lluita i busca la sortida i el seu futur.

Encara fa menys que vam construir la primera bomba atòmica, després la d'hidrogen, després la de neutrons, els arsenals nuclears es van multiplicar i l'ésser humà vivia amenaçat per la destrucció total. Quan Ronald Reagan, també president dels Estats Units, decideix preparar-se per a la guerra nuclear galàctica, el poble rus liderat per Michael Gorbachov, dóna un gir sorprenent a la història i comença el desarmament unilateral. No és aquesta una altra prova que el que és humà intervé en la seva història, afirmant la vida, rebutjant la mort, mostrant grandesa i saltant per sobre els interessos particulars?

La meva generació va discutir durant molt de temps sobre si la revolució s'havia de fer amb o sense Déu, amb o sense violència, si el determinant eren els factors de producció o si era l'home l'únic responsable del seu destí. Molt temps, massa temps discutint i negant-nos els uns als altres el valor i la generositat de les nostres conviccions. Massa temps per a descobrir que la veritat no és absoluta i que els homes i les dones són més importants que qualsevol veritat. Mentrestant, la tecnologia va donar un salt qualitatiu, el món es va fer un, les dictadures militars van endeutar els estats, el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial i els Bancs locals van establir un nou contracte social i van asfixiar l'ésser humà amb el deute extern, el deute empresarial i els deutes personals.

Quin altre sentit li pot cabre ara a una nació, a un poble, a un home, que no sigui pagar els seus deutes financers?! A quina altra llibertat es pot aspirar que no sigui la llibertat de deure-li res a ningú? En aquesta misèria social i existencial sembla que es troben avui les coses.

Cada dia és més gran el nombre de persones que necessiten consultar una bruixa, revisar el tarot o estudiar l'horòscop per a tenir alguna referència del que passarà en els diferents àmbits de la vida. Fa alguns anys aquestes pràctiques s'utilitzaven per saber si la roda de l'amor milloraria o si diners inesperats arribarien a les nostres mans. Totes aquestes pràctiques es prenen com entretinguts jocs de saló amb els que ens divertíem i passàvem l'estona. Avui cada vegada menys en broma i més seriosament, augmenta la necessitat d'horòscops i cartes per a anticipar el destí.

L'accelerat desenvolupament tecnològic juntament amb la mundialització, no només de l'economia sinó també de l'estil de vida i tot això acompanyat de desordres socials i conflictes regionals creixents, produeixen una situació d'instabilitat en que un dia creiem que tot està meravellosament bé i al dia següent ens sembla que tot és a punt de col·lapsar-se. Qualsevol problema

local ens fa pensar en una crisi global i de vegades un indicador matemàtic de l'economia ens fa sentir que aquest món camina cap a la felicitat plena.

Però, cap on va aquest procés de mundialització?

La mundialització va cap a la "Civilització Planetària" (22)

Aquest supòsit no és a la babalà si revisem la dinàmica del poder des de l'imperi otomà, les guerres mundials, la divisió del món en dos grans blocs fins a la situació actual, en que només va quedar dempeus una sola nació que concentra alhora el poder econòmic i el poder militar. Només als Estats Units conflueixen ambdós poders ja que Rússia només té poder militar i Europa i Japó només econòmic.

Des dels anàlisis de Toynbee (23), historiador anglès del segle XX, sabem que, en la història humana es poden reconèixer 21 civilitzacions i que totes han seguit un cicle de sorgiment, desenvolupament, concentració d'un poder central de caràcter absolutista, desordre social i desintegració del poder central i per tant, la desaparició d'aquella civilització.

Si acceptem que som camí d'una nova civilització de caràcter planetari, hauríem de suposar també que en aquesta es donaran els passos que Toynbee observava en totes les civilitzacions.

Vull dir que es desenvoluparà un gran poder mundial de caràcter totalitari i imperial mentre la base social es desorganitza i va al caos, fins que les forces centrífugues d'aquesta base social acabin minant el poder central i es produeixi la desintegració de la civilització planetària.

Vist això, en observar la situació actual, em sembla més comprensible la creixent importància i gravitació que les institucions com el Fons Monetari Internacional i les Forces de Pau de Nacions Unides van tenint i que a poc a poc tenen un caràcter més intervencionista. Els governs de l'Amèrica Llatina, l'Àfrica i l'Àsia tendeixen a dictadures manifestes o a democràcies ultra autoritàries. Cada vegada és més freqüent que qualsevol desbordament social o qualsevol conflicte fronterer (fictici o no) conclogui en una mena d'auto cop, en el que es legitima, en aquella democràcia, un comportament dictatorial. El control social a través de toscos o sofisticats mecanismes d'endeutament financer és cada vegada més perceptible.

Els jocs econòmics entre Europa, Japó i Estats Units no afectaran en absolut el desenvolupament del poder imperial d'aquest últim, però si seran molt útils per a controlar la Xina que, en el moment d'escriure aquest assaig, encara no es troba completament dintre del "nou ordre" mundial.

Cada vegada és més evident el fracàs del model econòmic de *lliure mercat*. Tampoc no se si aquest nom es recordarà en el moment que aquesta publicació t'arribi a les mans. En qualsevol cas, el fracàs del "lliure mercat" no implicarà una crisi global i aquest model es reemplaçarà pel model de "lliure dirigisme" o qualsevol altre sincretisme de final d'època.

Serà molt interessant observar els canvis dintre dels Estats Units. Avui ja s'escolten veus que parlen de la necessitat d'un "lideratge fort" en aquell país. El destí d'un lideratge fort és un altre més fort i allà començarem a veure l'estil de democràcia que coneixem a l'Amèrica Llatina, és a dir, semblant a una dictadura.

Pot resultar graciós veure com el bipartidisme evoluciona cap el "monopartidisme lliure" que posa en marxa el model econòmic del "lliure dirigisme" que aconseguirà la "pax universal". Quan passi això (si passa), el "sentit comú" de l'època haurà patit un shock tan fort com el que va patir qualsevol rus en aixecar-se un matí de 1990 i adonar-se que el Partit Comunista no existia.

El que és extraordinari de l'època no és la mecànica d'una civilització. El que és veritablement extraordinari és que es tracta de la primera civilització planetària de la història. Viurem per primera vegada el climax d'una civilització sense que ni hagi una altra que comença el seu desenvolupament. No hi ha cap altre espai geogràfic en la terra on es pugui desenvolupar una civilització de lleva. No hi ha lloc per a que una altra comenci el seu cicle mentre aquesta es desintegra.

Això vol dir que la nova civilització de lleva s'haurà de gestar a l'interior mateix del gegant imperial que avui es comença a aixecar.

Que la "civilització planetària" prengui el camí d'un imperi mundial com ens il·lustra Toynbee és una possibilitat d'una mecànica històrica, però també és possible que, mentre aquest procés es desenvolupa, la intenció humana treballi per a obrir-se pas cap el futur. També és possible que *paral·lelament* s'estigui desenvolupant un procés en l'interior del colós imperial que aquest no percebi i que construeixi una nova mirada sobre l'ésser humà, despertant a noves creences, buscant un nou sentit de la vida i descobrint un nou projecte social que permeti a milions d'éssers humans diferents i diversos convergir cap un mateix ideal.

2.- El moviment social

Una nova era, la nació humana universal, un nou tipus de coordinació social sa i estalvi de tota concentració de poder, la impossibilitat d'exercir violència sobre l'ésser humà, la igualtat de drets pel sol fet de nàixer, la diversitat i la multiplicitat sense aturador, la tecnologia al servei de la vida ampliant el temps, superant el cos, colonitzant les galàxies. L'existència" pren consciència de si mateixa i es gaudeix i en aquest gaudir crea nous móns i nous destins. Una nova era veritablement humana.

Com podria un moviment, marginat dels poders globals, introduir-se en el riu de la història i fer créixer un moviment social que produeixi els canvis i les condicions necessàries per a una nova era?

Això no seria possible a menys que aquest poder global es col·lapsés.

En la situació actual el col·lapse del poder global pot derivar alhora en un desastre global a menys que, hagués nascut, crescut i desenvolupat, en l'interior mateix d'aquella civilització els elements progressius que estan en condicions de canviar l'estructura de poder-violència i orientar la humanitat cap a la utopia que acabem de descriure.

Si el destí de la mundialització ha de ser la Civilització Planetària i el destí del poder global, per la seva pròpia mecànica, ha de ser el col·lapse, la responsabilitat dels humanistes d'avui és gestar el moviment social que estigui en condicions d'orientar grans conjunts humans cap a la Nació Humana Universal en el moment precís en que es manifesti la desintegració del poder global.

Aquest moviment social humanista ha de comptar amb una utopia d'orientació (la Nació Humana Universal) amb una nova mirada cap a l'ésser humà (interna, històrica i social), amb una actitud rebel i de lluita contra la discriminació i la violència, amb una organització internacional i multicultural amb capacitat de resoldre, paral·lelament, i sense comptar amb el poder establert, els conflictes locals de les poblacions i amb una metodologia d'acció (la no-violència) coherent amb la utopia que es cercava. (24)

3.- El canvi social

Mai abans l'ésser humà s'ha enfrontat a un poder tan enorme com en el moment actual. Un gran poder es va consolidant i s'apodera de tot el planeta. Un poder que es va fent l'amo de la terra, les indústries, l'energia, les fàbriques, l'aire, l'espai, els hospitals, les escoles, els estats, els polítics i també d'allò que pensem, sentim, estimem, odiem, fem o deixem de fer, del temps i de l'oci. Es va fent l'amo de tot, no només en una país sinó en cada punt del globus terraquí.

Però, alhora, aquest gran poder s'enfrontarà a un gran ésser humà. Un ésser humà que ja ve vèncer varies vegades en la història i que ha crescut i vol volar alt.

No creguis que allò que és humà s'ha adormit o cansat o ha perdut l'esperança. Pensa, més aviat, que retrocedeix seguint aquella saviesa mil·lenària dels veritables guerrers: "No t'oposis a una gran força, retrocedeix fins que aquesta es debiliti i llavors avança amb resolució". Si ho mires així, veuràs que el retrocés és aparent, és el mar social que retrocedeix i, mentre ho fa, acumula potència i en el moment oportú torna en forma de maror amb una energia inusitada que res en aquest món serà capaç d'aturar.

La maror social vindrà, d'això no hi ha dubte. Crec i aposto a l'ésser humà. Tenim una tasca, tenim una missió, tenim un destí: construir el moviment social capaç de conduir el procés cap a la més gran de les utopies..., aquest és el desafiament dels homes i les dones d'aquesta època. Vèncer el poder més poderós obrirà l'espai per a la Nació Humana Universal.

CAPÍTOL XI : EL SENTIT DE LA VIDA

*Hi ha un lloc molt proper
on el que és humà està connectat.
Les meves accions viuen en tu,
la meva vida viu en tu,
no existeix mort per a la vida .
Hi ha un lloc molt proper
on tot està connectat.*

Cerquem veritats veritables,

*i lluitem,
com Quixots,
com ordinadors,
i arribem a la fi.*

*El que em passa a mi, et passa a tu,
l'alegria és molta més alegria del que la tristor és tristor,
la bondat és molta més bondat del que la maldat és maldat,
la dolcesa és molta més dolcesa del que l'amargor és amargor.
el que et passa a tu, em passa a mi.*

*La vida no coneix acabament,
no és el caminar del cos,
intensa llum original,
comprensió de tot i de la paraula Tot.
Instant d'infinit present,
De llum blanca esplèndida,
en aquesta joiosa alegria,
en aquest origen sense fi,
hi ets tu,
el que cerco, el que estimo, el que enyoro.*

1.- El problema de l'existència (25)

Hem vist que l'estat de sensesentit té per funció apartar la mirada de la consciència, de la contradicció i del sofriment.

Un dels grans temes per a la consciència humana és el problema de la seva *fi*. És a dir, es mor, s'acaba, desapareix, el no res.

Però aquest problema no es presenta així. Ningú no pensa i ningú no creu en aquesta *fi*. Si hi ha quelcom d'on la mirada s'aparta és de que la consciència es mor. És a dir, la percepció es mor, la memòria es mor, allò que reconec com "jo" es mor.

Em diràs que tothom sabem que morirem. És veritat, tothom ho sabem però no actuem com si ho sabéssim, més aviat, actuem com si no ho sabéssim.

Em diràs que hi ha creients. És veritat, però la violència com a mode d'organització social i el sofriment a que se sotmet a grans conjunts em fa dubtar de la profunditat d'aquestes creences.

Em sembla que, creients o no, es viu com si la mort no hagués de passar. S'aparta la mirada de la *fi* i es cau en un sensesentit molt més profund que les experiències psicològiques que hem estat comentant.

El tema de la mort ens posa en presència d'una mena de contradicció fonamental que provoca sofriment i a la que s'ha respost apartant la mirada, és

a dir, davant del dolor que ocasiona aquesta contradicció, hem triat caure en el sensesentit. Hem anestesiats aquest dolor i vivim com si aquest fet no passés.

Ens trobem davant d'una contradicció profunda, un profund sensesentit i un profund ressentiment. Ens trobem davant la negació del més profund dels fracassos.

Anys enrere, es va exhibir al cinema una pel·lícula titulada "Doctor Frankenstein". Aquest senyor intentava amb unes màquines de vapor i electricitat (any 1930), tornar a la vida un cos mort. Sempre ho aconseguia però revivia monstres. Monstres que en la seva lletgesa tenien una característica humana que, de vegades, els feia més humans que la gent que poblava el lloc. Al final era necessari destruir aquell monstre-humà per a tornar, així, a l'ordre natural i diví.

L'ésser humà no podia respirar sota l'aigua i va respirar, no podia volar i va volar, no podia veure el que era molt petit i ho va veure, no podia processar massa informació i la va processar, no podia manipular els seus gens i ho està fent. No podrà fer quelcom interessant amb aquest tema de la fi?

Tal i com hem dit en algun altre lloc, podem assegurar que qualsevol problema del que tinguem apartada la mirada, no es podrà resoldre. Que el mirem i estudiem no assegurarà la seva solució però, no abordar-lo, això si assegura que seguirà igual.

En qualsevol cas, ens enfrontem a un problema de l'existència. Un problema que genera sofriment i al que es respon amb el sensesentit, amb un Sensesentit que en aquest cas s'ha d'escriure amb majúscula.

És un problema que pot ser molt important, d'aquells que sobte es converteixen en la més gran aventura que hom pugui abordar: Sortir del Sensesentit.

2.- El problema de la mort

Primera observació

Per a tractar aquest tema ens trobem amb la dificultat que no hem assumit que ens morirem. No volem enfrontar-nos al fet que aquest fenomen, irremeiablement, ens passarà. Haurem de partir convençent-nos a nosaltres mateixos que la mort ens arribarà.

Sabem que ens morirem. És un saber intel·lectual, ho sabem amb el cap però no ho experimentem com veritable. Pensem que falta molt de temps, que és normal però no tinc present en la meua vida aquest fenomen. Ho creiem de la mateixa manera en que creiem que en el futur tindrem un treball millor o farem un viatge a l'estranger o trobarem una persona a la que podrem estimar. Tot això ens pot passar o no. La mort l'experimentem de la mateixa manera: treballaré, em casaré, em moriré. Malgrat això, el cert és que treballaré o potser no, em casaré o potser no i amb tota seguretat, em moriré. Això no té cap probabilitat de falla.

Quan un ésser estimat es troba a punt de morir, sol passar que ens desesperem i no acceptem la situació. Aquesta desesperació i aquesta angoixa tenen una arrel i és que, en el fons, no acceptem que allò que li passa a aquell ésser estimat, ens passarà a nosaltres en algun temps més. Aquesta desesperació va molt més enllà de la nostàlgia que em produirà la seva partida. M'enfronta al tema fonamental de la meua pròpia vida.

Segona observació

En la mort el cos deixa de funcionar. S'atura el moviment de totes les seves funcions, no s'alimenta ni es reproduïx la més mínima cèl·lula. Finalment el cos es desintegra completament ja sigui a sota terra o que s'incineri.

Això és el que veiem però queda el dubte: no hi haurà alguna funció humana que no tingui assentament corporal, *alguna cosa* que no depengui del cos per a existir? L'ésser humà és el seu cos o hi ha en ell alguna cosa que pot ser independent de la seva constitució material? Alguna cosa que podria no desintegrar-se en desintegrar-se el cos.

La percepció és un fenomen corporal. Si l'òrgan de la visió pateix lesions, deixo de veure. En morir no podré percebre com ho faig ara perquè aquests òrgans s'hauran destruït. La memòria, els records i qualsevol operació cerebral són del cos, requereixen el cervell per a funcionar.

No coneixem vida humana separada del cos, però tampoc podem dir que la vida humana és la vida del cos. No és lícit identificar el que és humà amb la cosa que és el cos. Si a algú li falta un braç o té algun impediment no és per això menys humà. Quan fem trasplantaments de ronyó, cor o parts del cervell, tenim clar que no identificarem el que és humà amb el cos, perquè m'han posat un ronyó d'un altre però no a l'altre. És conegut el cas d'Stephen Hawking, un dels físics més famosos de finals de segle, que només pot moure milimètricament el seu dit petit. Aquest moviment imperceptible, connectat a complexos sistemes d'ordinador, li ha permès comunicar-se i fins i tot desenvolupar noves teories científiques. Tot això ens porta a diferenciar l'existència humana del que reconeixem com cos.

El cos des d'aquesta mirada, esdevé un *instrument* de l'existència humana i no l'existència mateixa. En el pensament contemporani es parla de que el cos és *l'instrument* o *pròtesi* de la *intenció* humana. El que és característic d'allò que és humà és la intenció, l'anar cap el món i per a això s'utilitza el cos. (26)

Tercera observació

No sabem si la intenció pot independitzar-se del cos. No sabem si pot existir sense el cos i si pot, de quina manera.

Aquí ja no sabem però creiem coses. En aquest punt cadascú de nosaltres té les seves creences particulars. Alguns creuen amb més força que altres. Això és el que entenem per religiositat. Creiem sobre el *després* i creiem amb més o

menys força. Hi ha gent que creu una cosa, hi ha gent que en creu una altra, fins i tot hi ha qui pensen que tot es desintegra i roman el no res i el sensesentit. Aquesta també és una creença i una religiositat.

Què és el que creiem?

Això que creiem té molta importància, no en el més enllà sinó en el més aquí. Si jo crec que li caic simpàtic a algú, em comporto d'una manera molt diferent a si crec que m'odia. Això que crec m'orienta a comportar-me d'una determinada manera. Aquestes coses que creiem ens condicionen comportaments en el moment actual, ens determinen conductes avui.

El que crec que passarà després de la meva mort, orienta els meus actes avui.

Quarta observació

Què és el que recordo dels meus morts?

Sobretot recordo les accions que van realitzar cap a altres persones. Solem rescatar les accions d'ells que van beneficiar altres, les que reconeixem com bondadoses. També les que van perjudicar altres. Allò que aquell mort va fer a un altre és el que queda en nosaltres. Observa el que posem en la balança al final de la vida humana. El que ens importa al final és el que han fet amb nosaltres i amb altres. El que recordem dels nostres morts són les seves accions de servei o de perjudici cap a altres. Això és una clau que ens pot donar una orientació en el nostre fer en el món.

3.- El problema de la fe

El sofriment més fort per a qualsevol ésser humà és el temor a la mort. La majoria intenta oblidar la mort com si no existís. Realitza la vida com si aquesta fos per sempre. Viu la seva vida escapant de la fi, entretingut en el sensesentit i essent presa del sofriment.

En el fons es creu que tot s'acaba amb la mort. Es té fe en la mort.

Em preocupa fer aquestes generalitzacions però si has arribat fins aquí és perquè m'has seguit des del capítol del fracàs i del sensesentit. Quan dic aquestes coses sobre la fe, no poso en dubte la teva particular creença religiosa, em refereixo, més aviat, a una manera que ha pres la nostra religiositat. A una manera de viure la fe.

Hauràs notat que no sempre tenim la mateixa fe. De vegades en tenim més i de vegades menys. De vegades experimentem certes indubtables i de vegades experimentem certes dubtoses i en moltes ocasions vivim el dubte. Hi ha diferents estats de fe.

El fanatisme, per exemple, és un mode de fe. Una malaltia de la fe. Quan he viscut moments de fanatisme, que els he viscut, el que hi he trobat al darrere ha estat el buit. L'absolutisme de la meva fe ocultava el buit absolut. Qualsevol que posi en dubte la meva fe, per exemple una altra creença, se'm apareix com perillosa. El perill de desvelar-me el meu propi buit. Llavors la negació dels

altres, la violència i la mort es justifiquen com elements que defensen la meva fe. Em defensen del no res, que és la veritat interna del fanàtic.

Hi ha un altre mode de la fe propi d'aquesta època i és una mena de fe contradictòria. Proclamo als quatre vents un determinat sistema de creences però actuo de manera oposada al camí que aquella creença em proposa.

La fe s'enforteix quan actua amb coherència amb les meves creences i es debilita en cas contrari.

Crec que en el rerafons de l'època vivim una debilitat de la fe i es com si anés creixent una mena de fe a l'inrevés. Una fe invertida, una fe en la mort.

Hi haurà alguna cosa en l'ésser humà que continuï després de la mort del cos? Si hi ha un sentit en la vida humana, no serà aquesta *alguna cosa* de l'ésser humà està connectat amb el que és humà més enllà de la nostra diversitat o de la nostra individualitat?

Si la vida sempre és creixent, no serà la mort una il·lusió del cos que sí és temporal? La Vida que hi ha en mi, el creixement de la qual experimento quan camino cap el Sentit, la plenitud de la qual visc en l'expressió de l'acte humà, serà que s'esgota en esgotar-se el cos o serà que s'allibera d'aquell cos per a continuar més enllà?

La meva raó no té una resposta per a aquests interrogants però la meva fe si la té. Per què he de creure en la mort en comptes de creure en la vida, si ambdues són creences i la meva lògica no és capaç de justificar ni l'una ni l'altra?

La fe no és un do o quelcom amb el que es neix o no es neix. No és quelcom que obtinc perquè alguna entitat externa m'ho lliura. La fe és un acte lliure, és el correlat emotiu i la força interna que acompanya les meves creences. Creences que trio lliurement i que enfortixo quan la meva acció quotidiana la realitzo en coherència amb aquestes creences.

La fe no és quelcom natural a l'ésser humà amb la que es neix si es té sort o se'n manca si no se'n té.

Puc decidir la resposta que trobaré al final de la meva recerca. Puc impulsar la meva raó per a que cerqui incansablement la justificació a aquestes respostes. Puc enfortir al llarg de la meva vida aquesta força interna. Aquesta força interna, aquesta fe, s'enforteix quan les meves accions diàries són coherents amb aquestes creences.

4.- El Sentit de la Vida

Imagina per un moment que has decidit anar a la muntanya. Una muntanya molt alta que es troba molt lluny d'on et trobes ara. No saps quant de temps trigaràs en arribar. Tot just arribes a veure el cim, el tapa la boira. Imagina que

comences a caminar lentament en aquella direcció. El camí no és senzill així que avances petites passes. Un dia descobreixes que pots córrer, només que per a córrer, necessites prendre un altre camí. Un camí més pla i fins i tot descendent. Quan baixes un vessant pot fer-ho molt ràpidament. Llavors, corres, perquè així vas ràpid. Corres, corres, corres i un dia et preguntes perquè no has arribat a la muntanya. Descobreixes que, senzillament, no has arribat perquè has agafat el camí oposat a on volies anar. Has anat molt ràpid però en direcció oposada. Has perdut el camí, has perdut la direcció de la teva vida, has perdut el sentit. Llavors preguntes a un altre caminant, tant de bo amb aspecte de muntanyenc, com es va a la muntanya. T'indica una direcció que és oposada a la que tu vas. Llavors et desanimes perquè el camí és molt llarg i cansat. Miri! Et diu "cada petita passa que vostè faci en direcció a la muntanya, l'acosta al cim i vostè se sentirà feliç perquè, tot i quedar molt camí, recorre el camí correcte, el que el porta al seu destí. Què val més? Una petita passa cap al seu destí o un gran salt cap enllac?"

El sofriment és un despertador que l'ésser humà té, li recorda que està malbaratant la seva vida i que la seva vida necessita Sentit. Aquest és el sentit del sensesentit. Una simfonia d'angoixa, un poema de mai més, un horitzó desolat, un eco etern que repeteix: per aquí no, per aquí no, per aquí no.

Els éssers humans patim i volem deixar de patir. Volem ser feliços. Patim per allò que ens va passar, pel que ens passa o pel que ens passarà i no volem que ens passi.

Per a superar el sofriment tu, jo i tothom necessitem un Sentit de Vida. El Sentit de la Vida és la direcció que pren la meva vida. És un camí que recorrerem mentre el cos ens acompanyi. Amb cada passa que donem, amb cada acció que realitzem, experimentarem un profund acord amb nosaltres mateixos, sabrem que fer i que no fer i experimentarem que viure es justifica plenament. Si la meva vida no té molt sentit o si només el té en algunes ocasions, el sofriment m'assetjarà i seré, recurrentment, la seva presa.

El Sentit de la Vida pot tenir diferents temes per a cada ésser humà. **Però té només un argument.** Existeix un i només un argument que dóna sentit a la vida i és ajudar a altres a superar el seu sofriment. Portar esperança, futur i possibilitat de sentit als que m'envolten. Puc ser científic o poeta, economista o camperol, empleat o jubilat, mare, pare o amic, no importa el tema a través del que expressi el Sentit. Però l'argument serà sempre portar als altres el que jo crec que els ajudarà a saltar sobre el seu dolor i el seu sofriment.

En la mesura que les meves accions prenguin aquesta direcció, experimentaré que la meva vida va cobrant Sentit i s'enfortirà la fe en mi mateix, en l'ésser humà i més enllà del que és humà.

XII.- SÍNTESI FINAL

En aquest escrit he intentat mostrar el següent:

No existeix la veritat en si. Les percepcions i representacions susciten una experiència de realitat que atribueixo a un fet extern. Aquesta estructuració de la veritat s'efectua a partir de la intenció. El desconeixement o oblit de la pròpia intenció, en la seva funció que interpreta el món, ens posa davant una visió ingènua de la realitat, com imposada a la consciència i no construïda per ella.

No existeix un realitat en si o objectiva. La consciència estructura el món de diverses maneres. Aquestes maneres les experimentem com realitat. En la base d'aquesta estructuració de la realitat hi ha un "sistema de creences" que són els pressupostos d'època, les veritats obvies de l'època que se'n presenten com si fossin "en si o objectives".

La pèrdua de sentit està provocada per apartar la mirada d'allò que em produeix sofriment.

Quan el sistema de creences, que hi ha a la base del que anomenem realitat, es trenca s'experimenta el "fracàs". El fracàs és el reconeixement sobtat que allò que creiem real no ho era.

La clau per a comprendre els processos contradictoris és el reconeixement del fracàs.

El sofriment és el senyal que la consciència ha construït un procés psicològic erroni. Quan això passa és perquè s'ha lesionat la possibilitat d'opció i ens trobem davant al que experimentem com "contradicció". S'està impossibilitat per a prendre decisions en situacions de conflicte.

La reconciliació és un procés de reconeixement del propi fracàs. En fracassar, és a dir, en caure allò que experimentava com realitat, apareix el ressentiment. Aquest és una estructura de situacions en que les persones precises són responsables del meu sofriment. Dit d'una altra manera, considero els altres responsables que allò que creia real no ho fos.

És possible desvetllar el projecte de la meva vida. Això ho se quan l'experiència de vida en desenvolupar aquest projecte, és de sentit, de plenitud, d'acord amb mi mateix. Per aconseguir això, el projecte ha de tenir la característica de ser una contribució que faig a altres persones.

Per a superar el sofriment necessitem un Sentit de Vida. Hi ha un i només un argument que dóna sentit a la vida i és ajudar a altres a superar el seu sofriment. portar esperança, futur i possibilitat de sentit als que m'envolten.

En la meva recerca de sentit m'enfronto amb el sofriment de la societat. En apartar la mirada de la contradicció i el sensesentit social es torna a caure en la contradicció i el sensesentit personal.

En un moment de mundialització ens acostem al fracàs de creences antigues i comunes a les diferents cultures: la creença que l'ésser humà és part de la naturalesa humana i la creença en la violència com a mode eficaç d'acció

humana. El reconeixement del fracàs d'aquestes creences ens deixa en el llindar del descobriment de les noves veritats que la humanitat necessita per a saltar a una nova etapa.

Notes bibliogràfiques

(1) El sistema d'Autoconeixement exposat per Luis Ammann en el seu llibre Autoalliberament (editorial Planeta, Argentina, 1991), ens ofereix un mètode per a aprendre a acumular informació sobre nosaltres mateixos. En aquest llibre es desenvolupen, en forma de cursos, eines extraordinàries per a la comprensió del món intern. El curs de relaxació, les tècniques de psicofísica, el curs d'autoconeixement, les tècniques de catarsi, transferències i autotransferències, constitueixen un sistema en el que, els interessats, poden seguir aprofitant la qualitat pedagògica del seu autor.

(2) El Paisatge Humà (Humanitzar la Terra, traducció no editada en aquest moment; versió en castellà Humanizar la Tierra, Editorial Planeta, Buenos Aires, 1991), Silo exposa els conceptes de "mirada" i "paisatge":

1. Parlem de paisatges i mirades i reprenem el que hem dit en algun altre lloc: "Paisatge extern és allò que percebem de les coses, paisatge intern és allò que en tamisem amb el sedàs del nostre món intern. Aquests paisatges són un i constitueixen la nostre indissoluble visió de la realitat".
2. Ja en els objectes externs percebuts, una mirada ingènua pot fer confondre "allò que es veu" amb la mateixa realitat. Hi haurà qui encara vagi més lluny i cregui que recorda la "realitat" tal i com va ser. I no faltarà un tercer que confongui la seva il·lusió, la seva al·lucinació o les imatges dels seus somnis, amb objectes materials que en realitat han estat percebuts i transformats en diferents estats de consciència.
3. Que en els records i en els somnis apareguin deformats objectes anteriorment percebuts, no sembla que porti dificultats a la gent raonable. Però que els objectes percebuts sempre estiguin coberts pel mantell multicolor d'altres percepcions simultànies i de records que en aquell moment actuen; que percebre sigui un mode global d'estar entre les coses, un to emotiu i un estat general del propi cos... això, com a idea, desorganitza la fotesa de la pràctica diària del fer amb les coses i entre les coses.
4. Succeeix que la mirada ingènua pren el món "extern" amb el propi dolor o la pròpia alegria. Miro no només amb l'ull sinó també amb el cor, amb el suau record, amb l'ominosa sospita, amb el fred càlcul, amb la reservada comparació. Miro a través de les al·legories, signes i símbols que no veig en el mirar però que hi actuen així com no veig l'ull ni l'actuar de l'ull quan miro.
5. Per això, per la complexitat del percebre, quan parlo de la realitat externa o interna prefereixo fer-ho usant el vocable "paisatge" en lloc d'"objecte". I amb això dono per entès que esmento blocs, estructures i no la individualitat aïllada i abstracta d'un objecte. També m'importa destacar que a aquests paisatges corresponen actes del percebre als quals anomeno "mirades" (envaint, potser il·legítimament, nombrosos camps que no es refereixen a la visualització). Aquestes "mirades" són actes complexos i actius, organitzadors de "paisatges" i no simples i passius actes de recepció d'informació interna (sensacions del propi cos, records i apercepcions). No cal dir que en aquestes mútues implicacions de "mirades" i "paisatges", les distincions entre allò que és intern i allò

que és extern s'estableixen segons direccions de la intencionalitat de la consciència i no com voldria l'esquematisme ingenu que es presenta davant els escolars.

(3) A Contribucions al Pensament (Edició en castellà: Planeta, Argentina, 1991), Silo aclareix: "...en la por al perill tota la consciència es troba en situació de perill i fins i tot quan pugui reconèixer altres funcions com la percepció, el raïonament i el record, totes elles apareixen traspassades en la seva acció per la situació de perill, en funció del perill. De manera que aquella consciència és un mode global d'estar en el món i un comportament global davant el món."

(4) **Creença.** Estructura d'ideació antepredicativa sobre la que s'assenten altres estructures que apareixen com "racionals". La **creença** determina el camp, la perspectiva que es tria per a desenvolupar una idea o un sistema d'idees. En el cas del diàleg, fins i tot del més racional, les parts que dialoguen donen per suposades proposicions no demostrades i amb les que es compta sense discussió. En aquest cas es parla de "predialogals". La **creença** determina tant els usos i costums com l'organització del llenguatge o la il·lusió d'un món que es torna com "real" però que s'observa des dels limitats paràmetres fixats per una perspectiva històrica. Aquesta perspectiva sol excloure'n altres. El sistema de creences es va modificant a mesura que canvia el "nivell" històric de les *generacions*, amb la qual cosa es modifica la perspectiva, el "des d'on" es pot o es vol observar el món (personal, social, científic, històric etcètera). aquest canvi de perspectiva és el que permet el sorgiment de noves idees. Les idees recents s'assenten en el nou nivell històric i estableixen en co-presència nous antepredicatsius, noves proposicions que ja no es discuteixen i que donen lloc a noves creences. A manera d'exemple podem considerar el que ha passat a Occident fins fa poc: afirmar que un coneixement era "científic" resultava suficient per a sostenir una posició i desqualificar l'oposada per "acientífica". En aquesta discussió s'hi van embranchar diverses generacions fins que començar a discutir-se la **creença** en la que es basaven els artificis científics. Quan es va comprendre que qualsevol teoria científica era, bàsicament, una construcció d'aproximació a la realitat i no la mateixa realitat, la perspectiva científica va començar a canviar. Però aquest canvi va donar lloc, alhora, al sorgiment de corrents neorracionalistes. (Diccionari del Nou Humanisme; edició en castellà Diccionario del Nuevo Humanismo, Magenta Ediciones, Buenos Aires, 1996, Silo)

(5) En les idees es *pensa* però en les creences s'hi *està*, ens diria Ortega y Gasset (ideas y creencias, Alianza editorial, Madrid, 1993). "Deixem el terme "idea" per a designar tot allò que apareix en la nostra vida com a resultat de la nostra ocupació intel·lectual. Però les creences se'ns presenten amb el caràcter oposat. No hi arribem després d'una feina d'enteniment, sinó que ja en el nostre fons operen quan ens posem a pensar sobre

alguna cosa. Per això no solem formular-les sinó que ens acontentem amb al·ludir-les com acostumem a fer amb tot el que ens és la realitat mateixa. En les nostres creences no pensem: la nostra relació amb elles és molt més eficient; consisteix en... comptar amb elles, sempre, sense pausa”.

- (6) La següent frase de La Mirada Interna (Edició en castellà; Silo, Humanizar la Tierra, Editorial Planeta, Buenos Aires, 1991) parla d'una manera desperta i atenta de que la consciència estigui en el món: “Puc prendre per real allò que veig despert i sense somieig. Això no parla d'allò que registren els meus sentits, sinó de les activitats de la meva ment quan es refereixen a les “dades” pensades. Perquè les dades ingènues o dubtoses, les lliuren els sentits externs, i també els interns, i també la memòria. **El que val és que la meva ment ho sap quan està desperta i ho creu quan està adormida**”.
- (7) “La Nàusea” , Jean-Paul Sartre, “Ara ho veig; recordo millor el que vaig sentir l'altre dia a la vora del mar quan tenia el còdol. Era una mena de repugnància dolçassa. Què desagradable era! I procedia del còdol, estic segur (...) Llavors em va venir la nàusea: em vaig deixar caure al seient, ni tant sols sabia on era; lentament veia girar els colors al meu voltant; tenia ganes de vomitar i des de llavors la Nàusea no m'ha abandonat, em posseeix.
- (8) Extracte del poema El Corb d'Edgar Allan Poe (Traducció al català de Xavier Berenguel).
- “Profeta, cosa execrable!, tant si ets ocell com diable!,
digues, pels Cels que ens cobreixen, pel nostre Déu, si, després,
aquesta ànima afligida abraçarà en l'altra vida
l'estimada beneïda que entre els àngels viu només,
la radiant Leonora que entre els àngels viu només!”
- Va respondre el Corb: “Mai més.”
- “Ocell o diable, sigui aquest el mot que ens deslligui!”
vaig vociferar: “L'oratge espera el teu fosc regrés!
No deixis cap ploma en gatge del teu enganyós llenguatge,
deixa'm sol al meu estatge!, deixa el bust del meu recés!
El cor del teu bec deslliura'm!, deixa el bust del meu recés!”
- Va respondre el Corb: “Mai més.”
- I el Corb de mi no es separa, seu encara, seu encara,
sobre el pàlid bust de Pal·las del portal del meu recés;
veig als seus ulls la parença d'un diable en somnolença,
el llum la seva ombra llença sobre el sòl ara i adés
i de l'ombra la meva ànima, que hi tremola ara i adés,
no es podrà aixecar —mai més!

(9) Aprofito la menció que faig de Saint Exupéry per a extraure per a tu un altre paràgraf que, amb singular bellesa, reconcilia el Petit Príncep. El Petit Príncep havia experimentat una desil·lusió en trobar un roser amb centenars de roses iguals, o més belles, que aquella que ell havia deixat al seu planeta: “El petit príncep se n’anà a veure les roses. – No us assembleu gens ni mica a la meva rosa, no sou res encara vosaltres – els digué -. Ningú no us ha domesticat, ni vosaltres heu domesticat ningú. Sou com era abans la meva guineu. No era sinó una guineu semblant a cent mil d’altres. Però l’he feta la meva amiga, i ara és per mi única al món. (...) I va tornar cap a la guineu. – Adéu – digué. –Adéu – digué la guineu -. Heus aquí el meu secret. És molt senzill: només hi veiem bé amb el cor. Tot el que és essencial és invisible als ulls. (...) – **És el temps que has perdut per la teva rosa, que l’ha feta tant important.** (...) Els homes han oblidat aquesta veritat – digué la guineu -. Però tu no l’oblidis. Et fas responsable per sempre més del que tu has domesticat. Ets responsable de la teva rosa...”. (El Petit Príncep, Antoine de Saint Exupéry, Editorial Laia, 1979, traducció al català de Joan Xancó).

(10) A Experiències Guiades (Editorial Planeta, 1991, Buenos Aires) Silo utilitza el conte curt per a desenvolupar una sèrie de tècniques que permeten desfer els nusos de la consciència. Aquestes tècniques ajuden a fer flexible la mirada i donar mobilitat a les imatges que es troben fixes en el nostre cap. Aquests “contes” són el resultat de l’aplicació d’una teoria de la consciència esbossada a Contribucions al Pensament, que considera la imatge com una forma activa de posar-se la consciència en-el-món, tan activa que actua sobre el propi cos. El cos actua en-el-món donada la *intencionalitat* que es dirigeix fora de si. La imatge actua en una estructura d’espai temps i en una “espaialitat” interna a la que anomena “espai de representació”. Les diferents i complexes funcions amb les quals compleix la imatge depenen, en general, de la posició que assumeix en la citada espaialitat.

(11) A “La Mirada Interna” d’Humanitzar la Terra, Silo fa una proposta d’acció a través dels Principis: *“Heus aquí els anomenats “Principis” que poden ajudar en la recerca de la unitat interior.*

1. Anar contra l’evolució de les coses és anar en contra d’un mateix.
2. Quan forces alguna cosa cap a un fi, produeixes el contrari.
3. No t’oposis a una gran força. Retrocedeix fins que aquella es debiliti, llavors avança amb resolució.
4. Les coses estan bé quan marxen en conjunt, no aïlladament.
5. Si per a tu estan bé el dia i la nit, l’estiu i l’hivern, has superat les contradiccions.
6. Si persegueixes el plaer, t’encadenes al sofriment. Però, mentre no perjudiquis la teva salut, gaudeix sense inhibició quan l’oportunitat es presenti.

7. Si persegueixes un fi, t'encadenes. Si tot el que fas ho realitzes com si fos un fi en si mateix, t'alliberes.
  8. Faràs desaparèixer els teus conflictes quan els entenguis en la seva última arrel, no quan vulguis resoldre'ls.
  9. Quan perjudiques els altres restes encadenat. Però, si no perjudiques d'altres, pots fer el que vulguis amb llibertat.
  10. Quan tractes els altres com vols que et tractin, t'alliberes.
  11. No importa en quin bàndol t'hagin posat els esdeveniments, el que importa és que compreguis que tu no has escollit cap bàndol.
  12. Els actes contradictoris o d'unitat s'acumulen dins teu. Si repeteixes els teus actes d'unitat interna, ja res no et podrà detenir.”
- (12) En la tercera Carta als meus Amics (Silo, Edició en castellà, Editorial Virtual, 1994, Santiago), diu en una síntesi sobre la coherència: “*La coherència* no comença i acaba en un mateix sinó que està relacionada amb un medi, amb altres persones. *La solidaritat* és un aspecte de la coherència personal. *La proporció* en les accions consisteix en establir prioritats de vida i operar en base a elles evitant que es desequilibrin. *L'oportunitat* de l'accionar té en compte retrocedir davant d'una gran força i avançar amb resolució quan aquesta es debilita. Aquesta idea és important als efectes de produir canvis en la direcció de la vida si estem sotmesos a la contradicció. És tan inconvenient la desadaptació en un medi sobre el que no podem canviar res, com l'adaptació decreixent en la qual ens limitem a acceptar les condicions establertes. *L'adaptació creixent* consisteix en l'augment de la nostra influència en el medi i en direcció coherent.”
- (13) Al seu assaig “La Història com a Sistema”, Ortega i Gasset (Aliança Editorial, 1987) explica: “Renunciem alegrement, valerosament, a la comoditat de presumir que el que és real és lògic i reconeguem que l'única cosa lògica és el pensament...” “No gens bé podia la raó físic - matemàtica, en la seva forma crassa de naturalisme o en la seva forma beatífica d'espiritualisme, afrontar els problemes humans. Per la seva mateixa constitució no podia fer altra cosa que cercar la naturalesa de l'home. I. És clar, no la trobava. Perquè l'home no té naturalesa. L'home no és el seu cos, que és una cosa; ni és la seva ànima, psique, consciència o esperit, que és també una cosa. L'home no és cap cosa, sinó un *drama* – la seva vida, un pur i universal esdeveniment que ocorre a cadascú i en que cadascú no és, al seu torn, sinó esdeveniment...” “La pèrdua de la fe en Déu deixa l'home sol amb la seva naturalesa, amb el que té. D'aquesta naturalesa forma part l'intel·lecte i l'home, obligat a atènyer-s'hi, es forja la fe en la raó físic - matemàtica. Ara. Perduda també - de la manera descrita – la fe en aquella raó, l'home es veu forçat recolzar-se en l'única cosa que li queda i és el seu viure desil·lusionat. Heus aquí perquè en el nostres dies comença a descobrir-se la gran

realitat de la vida com a tal, que l'intel·lecte no és res més que una simple funció i que posseeix, en conseqüència, un caràcter de realitat més radical que tots els móns construïts per l'intel·lecte.”

(14) “la **intenció** ha estat definida des de Brentano endavant com la característica fonamental de la consciència. Ja amb l'arribada i desenvolupament del mètode fenomenològic de Husserl i l'aportació dels corrents de l'Existència (Existencialisme), la intencionalitat apareix com allò que és substantiu de qualsevol fenomen humà.” (Diccionari del Nou Humanisme, Edició en castellà Magenta Edicions, Buenos Aires, 1996, Silo)

(15) En el pròleg de Cartes als meus Amics (Silo, Edició en castellà Virtual Ediciones, Santiago, 1994), J. Valinsky agrega en referència a la definició de l'ésser humà: ***l'Humanisme defineix a l'ésser humà com ésser històric i amb un mode d'acció social capaç de transformar el món i la seva pròpia naturalesa. Aquest punt és de capital importància perquè en acceptar-lo no es podrà afirmar després un dret natural, o una propietat natural, o institucions naturals o, per acabar, un tipus d'ésser humà a futur tal qual és avui, com si estigués acabat per sempre.*** L'antic tema de la relació de l'home amb la Naturalesa, pren novament importància. En reprendre-ho, descobrim aquesta gran paradoxa en la que l'ésser humà apareix sense fermesa, sense naturalesa, alhora que advertim en ell una constant: la seva historicitat. Per això és que, estirant els termes, podem dir que ***la naturalesa de l'home és la seva història***, la seva història social. Per consegüent, cada ésser humà que neix no és un primer exemplar equipat genèticament per a respondre al seu medi, sinó un ésser històric que desenvolupa la seva experiència personal en un paisatge social, en un paisatge humà.

(16) En les Discussions Historiològiques de Contribucions al Pensament (Editorial Plaza y Valdés, Mèxic, 1990) Silo veu una direcció de la història i una direcció o sentit del que és humà: la superació del dolor i el sofriment. “Per què necessitaria aquella constitució humana transformar el món i transformar-se a si mateixa? Per la situació de fi i carència temporoespacial en que es troba i que registra, d'acord amb diferents condicionaments, com a dolor (físic) i sofriment (mental). Així, la superació del dolor no és simplement una resposta animal, sinó una configuració temporal en que prima el futur i que es converteix en un impuls fonamental de la vida tot i que aquesta no es trobi urgida en un instant donat. Per això, apart de la resposta immediata, reflexa i natural, la resposta diferida i la construcció per a evitar el dolor estan impulsades pel sofriment davant el perill i són re-presentades com possibilitats futures o actualitats en les que el dolor és present en altres éssers humans. La superació del dolor apareix doncs, com un projecte bàsic

que guia l'acció. És aquesta intenció la que ha possibilitat la comunicació entre cossos i intencions diverses en el que anomenem la "constitució social". "

- (17) Salvatore Puledda, autor de Manifestacions Històriques de l'Humanisme (Edició en castellà: Virtual Ediciones, Santiago de Xile, 1997) en la seva conferència sobre "La crisi de l'Humanisme Històric i el Nou Humanisme" en la Universitat de la Sapienza a Roma (abril 1996), ens diu: Per a Marx un ésser humà és per una banda un ésser natural com l'entenien Feuerbach, per altra posseeix una especificitat que l'identifica com "humà", és a dir, com fonamentalment de tots els altres éssers naturals i aquesta característica és la sociabilitat, la capacitat de formar una societat. És en la societat que l'home, mitjançant el treball amb altres homes, assegura la satisfacció de les seves necessitats naturals (l'alimentació, l'habitació el vestit, la reproducció, etcètera) transforma la naturalesa i la fa cada vegada més pròxima a si mateix, cada vegada més humana. L'home, per a Marx, deixa de ser humà quan la seva sociabilitat natural es negada com passa a la societat capitalista on, el seu treball, que és un fet social, és sostret per una minoria. En l'humanisme cristià o teocèntric, així com el va desenvolupar el seu ideòleg Maritain en la primera part d'aquest segle, la humanitat de l'home és considerada i definida des del punt de vista dels seus límits respecte a Déu. L'home és humà perquè és fill de Déu, perquè està immers en la història cristiana de la salvació. En l'humanisme existencialista, tal com Sartre el va formular el 1946, l'home no té una essència determinada, l'home és, fonamentalment, una existència llançada al món que es construeix a través de l'elecció. La característica fonamental que el fa "humà" és la llibertat d'escollir i d'escollir-se, de projectar i de fer-se. L'home deixa de ser humà quan refusa aquesta llibertat i adopta comportaments que Sartre anomena de "mala fe", això és: es doblega sota comportaments acceptats i codificats, sota la rutina de rols i de jerarquies socials. Aquesta situació ha estat lúcidament analitzada per Heidegger a finals dels anys '40 en una famosa carta anomenada "Carta sobre l'Humanisme" enviada a un filòsof francès que li preguntava com tornar a donar significat a la paraula "humanisme" entre tantes i diverses interpretacions. Heidegger examina amb gran agudeses i profunditat els diversos humanismes històrics i hi troba un pressupost tàcit comú; és el següent: **tots els humanismes antics i moderns concorden, tot i que aquest punt no és suficientment detallat, que l'ésser humà respon a l'antiga definició d'Aristòtil, és a dir la de l'home com "animal racional"**. En primer lloc, ningú no dubta de la primera part de la definició: de "l'animal" mentre que la de racional pren el caràcter de les diverses filosofies com intel·lecte, ànima individualitat, esperit, persona, etcètera. Certament, diu Heidegger, s'afirma d'aquesta manera qualsevol veritat sobre l'ésser humà però la seva essència es pensada de forma molt estreta. L'essència humana es pensada des de l'"animalitas" i no des de l'"humanitas", amb la qual cosa l'home queda reduït a un fenomen natural, a un ens qualsevol i,

finalment, a una cosa, oblidant que, fonamentalment, l'home és un "qui" que proposa la pregunta sobre el ser dels ens i sobre la seva pròpia essència.

(18) "De vegades la lluita contra la discriminació ens confon i ens condueix a lluitar per a ser acceptats. Però serà interessant ser acceptats per una societat violenta i discriminadora? El que busco és que se'm accepti o viure en una societat on la violència i la discriminació hagin desaparegut?" (Seminari sobre la No-Discriminació, Fundació Laura Rodríguez, Universitat Diego Portales, Santiago de Xile, 1995)

(19) "La violència no s'orienta cap a un enemic determinat (encara que també passa), sinó a obtenir certs resultats concrets i per això es considera necessària i útil. Sovint qui violenta creu que actua d'una manera justa. D'aquí sorgeix el concepte segons el qual la violència es divideix en "blanca" (justificada) i en "negra" (injustificada).

En la major part dels casos se la considera com a categoria ètica, com un mal o un "mal menor". (Diccionari del Nou Humanisme, edició en castellà, Magenta Ediciones, Buenos Aires, 1996, Silo).

(20) És el mode més simple, freqüent i eficaç per mantenir el poder i la supremacia, per imposar la pròpia voluntat a altres, per usurpar el poder, la propietat i fins i tot les vides alienes. Segons Marx, la violència és la "llevadora de la història", és a dir: tota la història de la humanitat, inclòs el progrés, resulten de la violència, de les guerres, apropiacions de les terres, complots, homicidis, revolucions, etc. Aquest autor afirma que tots els problemes importants en la història acostumaven a resoldre's per la força. La intel·ligència, raons o reformes jugaren un paper subordinat. En aquest sentit Marx té raó; tanmateix, no la té quant a absolutitzar el paper de la violència i negar els avantatges de l'evolució sense violència. Tampoc té raó quan justifica la violència com una finalitat noble (malgrat que ell mateix, moltes vegades mantenia que cap bona raó pot excusar els mitjans malvats per assolir-la). Els violentistes de tot tipus justifiquen la violència com a mitjà per assolir resultats "bons" o "útils". Aquest enfoc és perillós i equívoc, atès que porta a la apologia de la violència i al rebuig dels mitjans no violents. (Diccionari del Nou Humanisme, edició en castellà, Magenta Ediciones, Buenos Aires, 1996, Silo).

(21) "El mitjà és el missatge", dirà Macluhan a finals del segle XX.

(22) En la "Trobada de la Cultura Humanista" realitzat a Santiago de Xile en el Centre Cultural Mapocho el maig de 1994, Silo va dir: "És altament probable la consolidació d'un imperi mundial que tendirà a homogeneitzar l'economia, el dret, les comunicacions, els valors, la llengua, els usos i costums. Un imperi mundial instrumentat pel capital financer internacional que encara no repararà en les pròpies poblacions dels centres de decisió. I en aquesta saturació, el teixit social seguirà el seu procés de descomposició. Les organitzacions polítiques i socials i

l'administració de l'Estat, seran ocupades pels tecnòcrates al servei d'un monstruós Pareestat que tendirà, cada vegada, a disciplinar les poblacions amb mesures més restrictives a mesura que la descomposició s'accentuï. El pensament haurà perdut la seva capacitat abstractiva reemplaçat per una forma de funcionament analític i pas a pas segons el model computacional. S'haurà perdut la noció de procés i estructura amb la resultant de simples estudis de lingüística i anàlisi formal. La moda, el llenguatge i les estils socials, la música, l'arquitectura, les arts plàstiques i la literatura resultaran desestructurades i, en tot cas, es veurà com un gran avenç la barreja d'estils en tots els camps tal com va passar en altres ocasions de la història, amb els eclecticismes de la decadència imperial. Llavors, l'antiga esperança d'uniformar tot en mans d'un mateix poder s'esvairà per sempre. En aquest enfosquiment de la raó, en aquesta fatiga dels pobles, el camp quedarà lliure als fanatismes de tot signe, a la negació de la vida, al culte al suïcidi, al fonamentalisme descarnat. Ja no hi haurà ciència, ni grans revolucions del pensament... només tecnologia que llavors ja s'anomenarà "Ciència". Ressorgiran els localismes, les lluites ètniques i els pobles postergats s'abalançaran sobre els centres de decisió en un remolí en que les macrociutats, amuntegades anteriorment, quedaran deshabitades. Contínues guerres civils sacsejaran aquest pobre planeta en el que no desitjarem viure. En fi, aquesta és la part del conte que s'ha repetit en nombroses civilitzacions que, en un moment, van creure en els seu indefinit progrés. Totes aquelles cultures van acabar en la dissolució però, afortunadament quan unes van caure, en altres punts es van erigir nous impulsos humans i en aquella alternança, el que era vell fou superat pel que era nou. És clar que en un sistema mundial tancat no hi ha lloc per al sorgiment d'una altra civilització sinó per a una llarga i obscura edat mitjana mundial. Si el que es planteja en les cartes, en base al model explicat és del tot incorrecte, no ens hem de preocupar. Si, en canvi, el procés mecànic de les estructures històriques porta la direcció comentada, és hora de preguntar-se com pot l'ésser humà canviar la direcció dels esdeveniments. Alhora, qui podria produir aquest formidable canvi de direcció sinó els pobles que són, precisament, el subjecte de la història? Haurem arribat a un estat de maduresa suficient per a comprendre que a partir d'ara no hi haurà progrés si no és de tots i per a tots? Aquesta és la segona hipòtesi que s'explora en les Cartes."

- (23) Extrec de l'"Estudi de la Història" (edició en castellà Emece Editores, Buenos Aires,, 1952, Arnold Toynbee) alguns paràgrafs: "Les nostres investigacions en han presentat així dinou societats, la major part d'elles relacionades com paternes o filials amb una o vàries de les altres: l'Occidental, l'Ortodoxa, l'Irànica, l'Aràbiga (aquestes dues unides ara en l'Islàmica), La Hindú, la de l'Orient llunyà, l'Helènica, la Siríaca, l'Indica, la Sínic, la Minoica, la Sumèria, l'Hitita, l'Egípcia, l'Andina, la Mexicana, la Yucateca i la Maya. (...) probablement és desitjable dividir-la Societat cristiana Ortodoxa en una societat Ortodoxo-Bizantina i una altra Ortodoxo-Russa i la de l'Orient llunyà en una societat Xinesa i una altra

Coreano-japonesa. Això elevaria el nostre nombre a vint-i-un. (...) Si acceptem aquest fenomen de l'estat Universal com mostra de declinació, conclourem que la totalitat de les sis civilitzacions no occidentals vives, avui s'han desplomats internament abans que fossin destrossades des de fora per l'impacte de la Civilització Occidental. (...) "I que passa amb la nostra Civilització Occidental ? manifestament encara no ha assolit l'etapa d'Estat Universal... aquell és precedit pel que hem anomenat uns "temps regirats"... sens dubte fins a nosaltres han descendit els nostres temps regirats". (...) "Ja hem definit la naturalesa d'aquests col·lapses de les civilitzacions. Són fracassos en la temptativa audaç d'ascendir des del nivell d'una humanitat primitiva a l'alçada d'alguna espècie sobrehumana de vida". (...) "Quan la minoria creadora perd el seu poder d'influir sobre les masses no creadores i es converteix en minoria dominant que intenta retenir per força una posició que ha deixat de merèixer..."

- (24) "L'Humanisme Universalista, també anomenat *Nou Humanisme*, es caracteritza per destacar l'*actitud humanista*. Aquesta actitud no és una filosofia sinó una perspectiva, una sensibilitat i un mode de viure la relació amb els altres éssers humans. L'humanisme Universalista sosté que en totes les cultures, en el seu millor *moment* de creativitat, l'actitud humanista impregna l'ambient social. Així, es repudia la discriminació, les guerres i, en general, la violència. La llibertat d'idees i creences pren un fort impuls, la qual cosa incentiva, alhora la investigació i la creativitat en ciència, art i altres expressions socials. En tot cas, l'humanisme Universalista proposa un diàleg no abstracte ni institucional entre cultures, sinó l'acord en punts bàsics i la mútua col·laboració entre representants de distintes cultures, basant-se en "*moments humanistes simètrics*" (Diccionari del Nou Humanisme, edició en castellà, Magenta Edicions, Buenos Aires, 1996, Silo)
- (25) Aquestes paraules de Silo del Paisatge Intern (Humanitzar la Terra, edició en castellà Editorial Planeta, Buenos Aires, 1991), han acompanyat la meua pròpia rebel·lió davant la mort: "Fins ara vam ser companys de lluita. Ni tu ni jo vam voler doblegar-nos davant cap déu. Així voldria recordar-te sempre. Per què, llavors, m'abandones quan vaig a desobeir a la mort inexorable? "
- (26) El paràgraf següent de Contribucions al Pensament (Silo, editat en castellà per Editorial Planeta, Argentina, 1990) pot resultar un xic complicat però, tot i això, ens acostava a la comprensió del cos com a pròtesi de la intenció: "El món s'experimenta com extern al cos, però el cos també es veu com part del món ja que hi actua i d'ell en rep l'acció. D'aquesta manera, la corporalitat també és una configuració temporal, una història vivent llançada a l'acció, a la possibilitat futura. El cos esdevé pròtesi de la intenció, respon al col·locar-davant-propi-de-la-intenció, en sentit temporal i en sentit

espacial. Temporalment, en tant en quant pot actualitzar a futur el que és possible de la intenció; espacialment, en tant en quant representació i imatge de la intenció. El destí del cos és el món i, en tant en quant, part del món, el seu destí és transformar-se. En aquest esdevenir-se, els objectes són ampliacions de les possibilitats corporals i els cossos aliens apareixen com multiplicacions d'aquestes possibilitats, en tant són governats per intencions que es reconeixen similars a les que manegen el propi cos".